

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
**ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГАА,
ХӨГЖЛИЙН ХҮРЭЭЛЭН**

**ӨСВӨР НАСНЫ ОХИДЫН ЖИРЭМСЛЭЛТ, ТӨРӨЛТ БА ТЭДНИЙ
БОЛОН ХҮҮХДИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ХЯНАЛТ, ЭРХИЙН
ХАМГААЛЛЫН ТАЛААРХ ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА**

Судалгааны төрөл:
Судалгааны код:
Огноо:

**Харьцуулсан судалгаа
СТ-25/236
2025.08.14**

ЗАХИАЛАГЧ:

УИХ-ын гишүүн Х.Баасанжаргал

Хянасан:

ПСХХ-ийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга Д.Онолт

ПСХХ-ийн Судалгааны хэлтсийн дарга Г.Гэсэр

Судалгаа удирдсан:

Нийгмийн судалгааны хэсгийн эрхлэгч Э.Дашзэгвэ

Судлаач:

Г.Ануцэцэн

**Улаанбаатар хот
2025**

АГУУЛГЫН ТОВЬЁГ

АГУУЛГЫН ТОВЬЁГ.....	ii
Графикийн жагсаалт.....	iii
УДИРТГАЛ.....	4
НЭГ. ӨСВӨР НАСНЫ ОХИДЫН ЖИРЭМСЛЭЛТ, ТӨРӨЛТ, ТЭДГЭЭРТ ТАВИГДАХ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ХЯНАЛТ	5
1.1.Өсвөр насны охидын жирэмслэлт, төрөлтийн төлөв байдал	5
1.2.Өсвөр насны жирэмсний үеийн хяналт	10
1.3. Өсвөр насны охидын төрсний дараах үеийн хяналт	14
ХОЁР. ӨСВӨР НАСНЫ ОХИДЫН ЖИРЭМСЛЭЛТ, ТӨРӨЛТТЭЙ ХОЛБООТОЙ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ	19
2.1. Өсвөр насны охидын үр хөндөлт хийлгэх эрхийн тухай.....	19
2.2.Жирэмсэн болон төрсөн өсвөр насны охидын асран хамгаалагчийн үүрэг, хариуцлага	24
2.3.Өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийг үрчлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалт	25
ГУРАВ. ӨСВӨР НАСНЫ ЭЭЖ БОЛОН ТҮҮНИЙ ХҮҮХДИЙН НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН АСУУДАЛ.....	29
3.1. Өсвөр насны ээж болон түүний хүүхдэд үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ	29
3.2. Өсвөр насны ээжийн жирэмсний буюу төрсний дараа үргэлжлүүлэн суралцахтай холбоотой зохицуулалт.....	31
3.3.Өсвөр насны ээжтэй хүүхдийн эрх хамгааллын туршлага, хэрэгжүүлж буй бодлого	34
СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН.....	39
НОМ ЗҮЙ.....	41

Графикийн жагсаалт

График 1: Финланд: Өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин (15-19 насны 1000 эмэгтэйд ногдох төрөлт)

График 2: Их Британи: Өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин (15-19 насны 1000 эмэгтэйд ногдох төрөлт)

График 3: АНУ-д өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин (15-19 насны 1000 эмэгтэйд ногдох төрөлт)

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1: Олон улсын гэрээ конвенцууд.....	5
Хүснэгт 2. Их Британи, АНУ, Финланд, БНСУ улсуудад өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин хамгийн өндөр байсан үеийн харьцуулалт.....	9
Хүснэгт 3. Их Британи, АНУ, Финланд, Өмнөд Солонгос улсуудын өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн сүүлийн 5 жилийн түвшин	10
Хүснэгт 4. Өсвөр насны охидын жирэмсний үеийн хяналтын тогтолцоо	12
Хүснэгт 5. Төрөлтийн дараах үеийн эрүүл мэндийн хяналт.....	14
Хүснэгт 6. Өсвөр насны охидын үр хөндөлт хийлгэх эрх (асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл шаарддаг эсэх)	19
Хүснэгт 7. Өсвөр насны ээж, түүний асран хамгаалагчид буюу эцэг эх үүрэг хүлээдэг эсэх	24
Хүснэгт 8. Өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийг үрчлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалт	27

Товчилсон үгийн жагсаалт

АНУ	Америкийн Нэгдсэн Улс
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
NHS	Их Британийн Үндэсний Эрүүл Мэндийн Алба (National Health Service)
ИБУИНХУ	Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улс
ДЭМБ	Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллага

УДИРТГАЛ

Судалгааг Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Баасанжаргалын захиалгаар “Өсвөр насны охидын жирэмслэлт, төрөлт ба тэдний болон хүүхдийн эрүүл мэндийн хяналт, эрхийн хамгаалал”-ын талаарх харьцуулсан судалгааг Парламентын судалгаа, хөгжлийн хүрээлэнд хийж гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго: Өсвөр насны охидын жирэмслэлт, жирэмсний хяналт, төрөлт, төрсний дараах хяналт, үр хөндөлт, тэдний хүүхдийн эрхийн хамгааллын талаар гадаадын зарим орны туршлагыг харьцуулан судлах.

Судалгааны хамрах хүрээ, бүтэц

Судалгаанд өсвөр насны охидын жирэмслэлт, жирэмсний хяналт, төрөлтийн дараах хяналт, хүүхдийн эрхийн хамгааллын талаарх гадаадын зарим орны хэрэгжүүлж буй бодлого, хүүхдийн эрхийн хамгааллын туршлагыг дор дурдсан асуудлын хүрээнд харьцуулан судлах. Үүнд:

- Насанд хүрээгүй хүүхдийн үр хөндөлт хийх эрх (асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл шаарддаг эсэх);
- Өсвөр насны ээж болон өсвөр насны хүүхдийн өөрийн асран хамгаалагч үүрэг хүлээдэг эсэх;
- Өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийг үрчлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалт;
- Өсвөр насны ээж болон түүний нярай хүүхдэд үзүүлэх эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн тусламж үйлчилгээ;
- Өсвөр насны ээж жирэмсний хугацаанд болон төрсний дараа үргэлжлүүлэн суралцах холбоотой зохицуулалтын талаар.

Судалгааны бүтцийн хувьд асуудлуудыг төрөлжүүлж, тус бүрийг дарааллын дагуу бүлэглэн дээрх сэдвийн хүрээнд тухайн улсуудын жишээн дээр асуудал бүрээр харьцуулсан байдлаар судалсан болно.

Судалгааны арга зүй: Судалгааг тухайн улсын холбогдох хууль тогтоомж олон улсын байгууллагын судалгаа, зөвлөмж, төрийн бус байгууллага, дэвшүүлсэн асуудалтай холбоотой судалгаа бүтээлийг эх сурвалж болгон, судалгааны захиалга болон удирдамжид заасан чиглэлийн дагуу холбогдох мэдээллийг харьцуулан судалж, нэгтгэн дүгнэх арга зүйг ашиглан гүйцэтгэв.

Түлхүүр үг:

Монгол: Өсвөр насны охидын жирэмслэлт, жирэмсний хяналт, төрөлтийн дараах хяналт, хүүхдийн эрхийн хамгаалалт, үр хөндөлт, халамж.

Англи: Adolescent pregnancy (teenage pregnancy), antenatal care, postnatal care, abortion, protection of children's rights, welfare.

НЭГ. ӨСВӨР НАСНЫ ОХИДЫН ЖИРЭМСЛЭЛТ, ТӨРӨЛТ, ТЭДГЭЭРТ ТАВИГДАХ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ХЯНАЛТ

1.1. Өсвөр насны охидын жирэмслэлт, төрөлтийн төлөв байдал

Өсвөр насны охидын жирэмслэлт нь эрүүл мэнд, эдийн засаг, боловсролын ноцтой үр дагавар бүхий нийгмийн үзэгдэл юм. Олон улсын хэмжээнд, өсвөр насны охидын нөхөн үржихүйн эрх, эрхийн хамгаалалт болон тэдний боловсрол, эрүүл мэндтэй шууд болон дам байдлаар холбоотой хэд хэдэн гэрээ, конвенц, тунхаглал байдаг. Монгол Улс тэдгээрийн заримд нэгдэн орсон, заримд нь дэмжигчийн байр суурьтай. Тухайлбал:

Хүснэгт 1: Олон улсын гэрээ конвенцууд

Баримт бичиг	Батлагдсан он	Монгол Улсын гишүүнчлэл
Хүүхдийн эрхийн конвенц (CRC) ¹	1989	1990 оноос
Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенц (CEDAW) ²	1979	1981 оноос
НҮБ-ын хүн амын сан, Хүн ам, хөгжлийн олон улсын бага хурал (ICPD) ³	1994	Дэмжигч
Бээжингийн тунхаглал ба үйл ажиллагааны платформ (Beijing Declaration and Platform for Action) ⁴	1995	Дэмжигч
Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд (SDGs) ⁵	2015	Гишүүн орон

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар

Өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшнийг 15-19 насны 1000 охидод ногдох жирэмслэлтийн тохиолдол, төрөлтийн түвшнийг мөн насны 1000 эмэгтэйд ногдох амьд төрөлтийн тоон үзүүлэлтээр тус тус хэмждэг. Эдгээр үзүүлэлтүүд нь улс орон бүрд төрөл бүрийн хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр янз бүр байдаг боловч дэлхийн хэмжээнд ерөнхийдөө буурах чиг хандлага ажиглагдаж байна. ДЭМБ-ын мэдээлснээр, 2000 онд дэлхийд өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин 64.5 тохиолдол байсан бол 2023 онд 41.3 болж буурчээ. Гэвч энэхүү өөрчлөлтийн хувь хэмжээ бүс нутаг, эдийн засгийн чадавхаас хамааран харьцангуй жигд бус буюу боловсрол болон эдийн засгийн түвшин бага улсуудад харьцангуй өндөр хэвээр байна. Жил бүр хөгжиж буй улс орнуудын хэмжээнд ойролцоогоор 21 сая өсвөр насны охид жирэмсэлж, тэдгээрийн 12 сая нь төрдөг байна (WHO, 2024).

Финланд Улс:

Финланд Улс өсвөр насны охидын төрөлтийг хянах, бууруулах асуудалд 1970-аад оноос идэвхтэй анхаарч эхэлсэн. Тухайн үед, тэр дундаа 1967 онд өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин 37.3 буюу хамгийн өндөр түвшиндээ хүрч байжээ. Үүнээс үүдэн Засгийн газар, эрүүл мэндийн байгууллагууд хүүхэд залуучуудад зориулсан нөхөн

¹ Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц (1989). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/1276>

² Эмэгтэйчүүдийг алагчилах тухай бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенц (1979). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/1285>

³ ICPD Programme of Action (1994). Хандах: <https://www.unfpa.org/icpd>

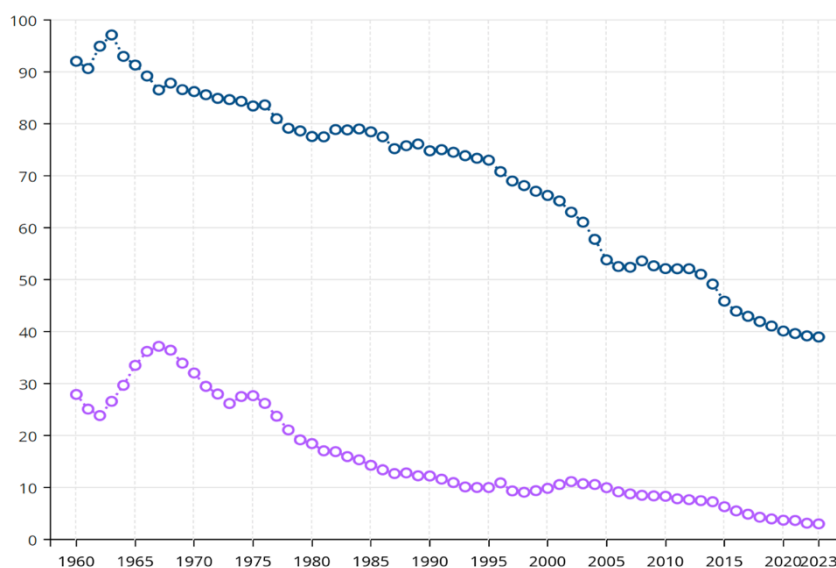
⁴ Beijing Declaration and Platform for Action (1995) Хандах: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/01/beijing-declaration>

⁵ UN. Sustainable Development Goals. Хандах: <https://www.undp.org/mn/mongolia/sustainable-development-goals>

үржихүйн боловсролыг сайжруулах, жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийг үнэгүй олгох зэргээр урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлж эхэлсэн байна. Финланд улс өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн асуудалд тухайлан чиглэсэн хууль гаргаагүй бөгөөд харин нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, өсвөр насныхны эрхийг хамгаалсан холбогдох хэд хэдэн хууль тогтоомжоор дамжуулан зохицуулдаг (liveprod.worldbank.org, 2025).

Тус улсад өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин хамгийн өндөр байсан үе нь 1965–1975-аад он юм. Тухайн цаг үед өсвөр насны охидын жирэмслэлт Европ даяар түгээмэл үзэгдэл байсан.

График 1. Финланд: Өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин (15-19 насны 1000 эмэгтэйд ногдох төрөлт)

Эх сурвалж: https://liveprod.worldbank.org/en/indicator/sp-ado-tfrt?view=trend&geos=WLD_FIN

График 1-ийн тайлбар: Дээд шугам-Нийт жирэмслэлтийн түвшнийг харуулж байгаа бөгөөд энэ нь төрөөгүй, үр хөндөлт, эндэлтийн үзүүлэлт. Доод шугам нийт төрсөн охидын үзүүлэлт юм.

Тэр цаг үед өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин өндөр байсан шалтгаан дараах байдлаар тайлбарлагдана. Үүнд: нөхөн үржихүйн боловсролын ойлголт хангалтгүй байсан ба 1970-аад оныг хүртэл Финландын сургуулиудад нөхөн үржихүйн боловсролын талаар заадаггүй, хүүхэд, өсвөр насныхан жирэмслэлтээс хамгаалах аргын талаар мэдлэг, мэдээлэл багатай байжээ (Kontula, Sex Education in Finland: National Surveys of Sex Education at Grades 7 -9 and of Sexual Knowledge at grade 8, 2008).

Мөн тухайн үед нийгмийн үзэл хандлага хаалттай байсан учир бэлгийн харилцаа болон нөхөн үржихүйн асуудлыг илэн далангүй ярилцах нь ичгүүртэй, зохисгүй зүйл гэж үзэгддэг байсан. Үүний улмаас хүүхдүүд болон эцэг, эхчүүдийн хооронд эдгээр сэдвээр нээлттэй, ойлголцсон яриа өрнөх нь ховор байв (Kontula, Nordic sex education: a case of Finland, 2008).

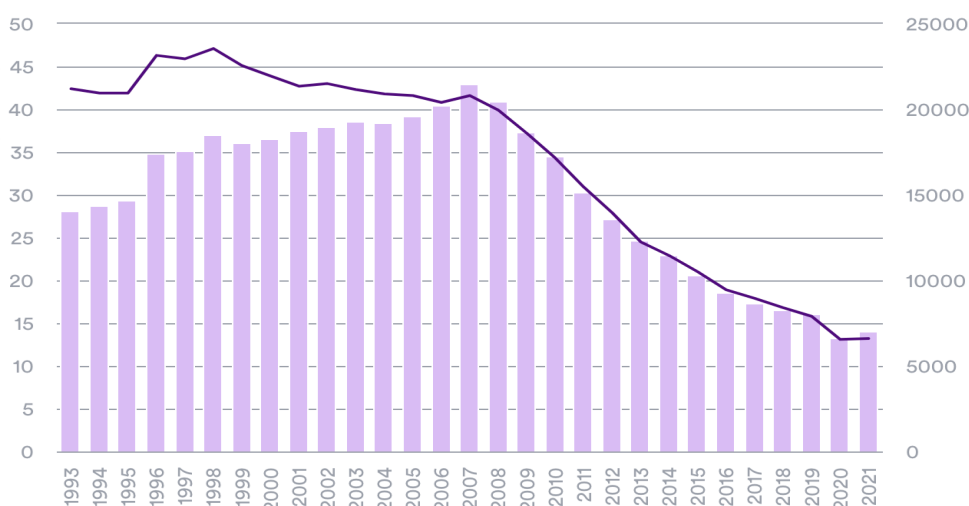
Түүнчлэн бэлгэвч, жирэмснээс хамгаалах эм зэрэг хэрэгслүүдийн үнэ харьцангуй өндөр, олдоц муу байсан нь өсвөр насныхны дунд хэрэглэж хэвшихгүй байх үзэгдэлд хүргэсэн (Liinama, 2020).

Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улс (ИБУИНХУ)

ИБУИНХУ (Их Британи)-д өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин 1998 он хамгийн өндөр байсан буюу 1000 охид тутамд 47.1 тохиолдол бүртгэгдсэн. Улмаар 1999 онд Их Британийн Засгийн газраас өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшнийг бууруулах зорилгоор 10 жилийн хугацаатай “Өсвөр насны жирэмслэлтийг бууруулах стратеги (Teenage Pregnancy Strategy)” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлсэн.

Энэ хөтөлбөрийн хүрээнд нөхөн үржихүйн боловсролыг сайжруулах, жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зэрэг олон талт арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн.

График 2. Их Британид өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин (15-19 насны 1000 эмэгтэйд ногдох төрөлт)

Эх сурвалж: <https://www.nuffieldtrust.org.uk/>

График 2-ийн тайлбар: Зураасан шугам нь тухайн жилийн охидын жирэмслэлтийн үзүүлэлтийг. Баганаан график 1000 охин тутам дахь амьд төрөлтийн түвшнийг тус тус харуулж байна.

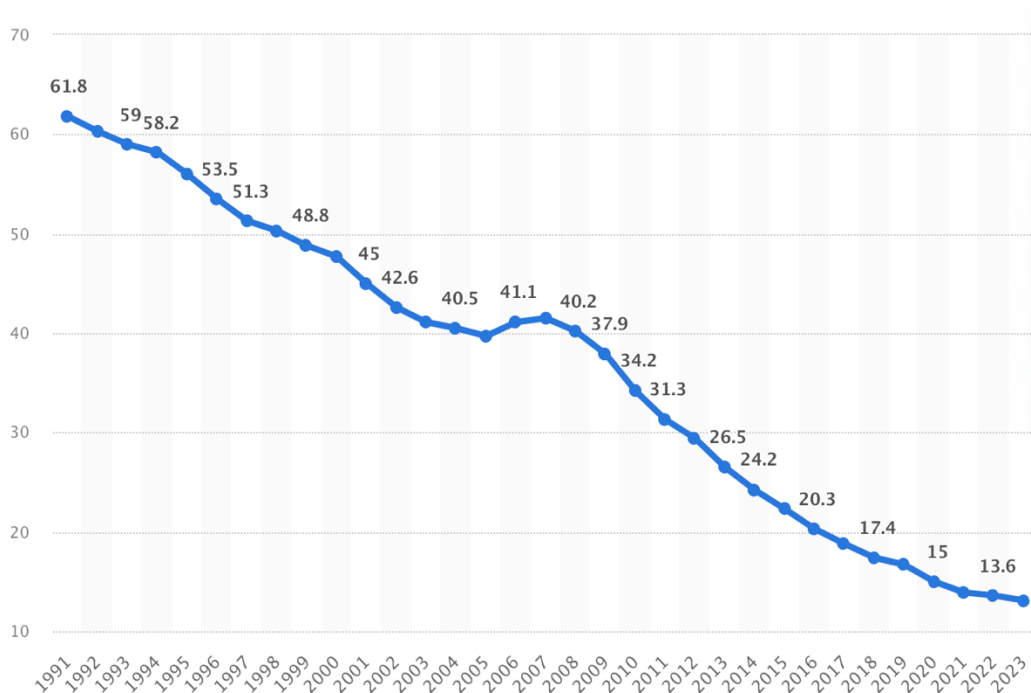
Өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин өндөр байсны нэг гол шалтгаан нь нөхөн үржихүйн боловсролын дутмаг байдал байв. Сургуулиудад энэ чиглэлийн хичээлүүд хангалтгүй ордог, зарим тохиолдолд огт заадаггүй байсан тул хүүхэд, өсвөр насныхан бэлгийн харилцаатай холбоотой эрсдэл болон жирэмслэлтээс сэргийлэх аргуудын талаар бүрэн ойлголтгүй байжээ (Alison Hadley, 2016).

Мөн жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслүүд, тухайлбал бэлгэвч болон эм зэрэг нь үнэ өндөр, олдоц муу байсан. Түүнчлэн эрүүл мэндийн байгууллагууд насанд хүрээгүй хүүхдүүдэд нээлттэй, итгэл даахуйц үйлчилгээ үзүүлдэггүй, хувийн нууцлалыг хангаж чаддаггүй байсан тул охид эмнэлэгт хандахаас зайлсхийдэг байжээ (Routledge, 2024).

Америкийн Нэгдсэн Улс

АНУ-д 1991 онд өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин хамгийн өндөр байв. Тухайн жилд энэ үзүүлэлт нь 61.8 хүрсэн байна (График 3).

График 3. АНУ-ын өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин (15-19 насны 1000 эмэгтэйд ногдох төрөлт)

Эх сурвалж: <https://www.statista.com/statistics/259518/birth-rate-among-us-teenagers/>

Тухайн үед өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин өндөр байсан шалтгаан нь нөхөн үржихүйн боловсролын ойлголтын зөрүүтэй байдал юм. АНУ-д нөхөн үржихүйн боловсрол олгох асуудлыг төвлөрсөн байдлаар зохицуулдаггүй, муж бүр бүрэн эрхийнхээ хүрээнд өөр өөр бодлого баримталдаг (newsweek.com, 2024). Зарим мужид одоо ч өсвөр насны охидын жирэмслэлтээс сэргийлэхэд "бэлгийн харилцааг тэвчих нь цорын ганц арга зам" (abstinence-only) гэсэн агуулгатай хязгаарлагдмал хөтөлбөрүүд давамгайлж байв. Тус хөтөлбөр нь өсвөр үеийнхэн болон залуучуудад гэрлэлтээс өмнө бэлгийн харилцаанд орохгүй байх, бэлгийн харилцаа зөвхөн гэр бүл болсон хосуудын хооронд байх ёстой, ганц хамтрагчтай байх нь цорын ганц аюулгүй бөгөөд ёс суртахуунтай сонголт гэж номлодог. Уг хөтөлбөр нь жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгсэл, бэлгийн замаар дамжих халдварт өвчнөөс сэргийлэх аргуудын талаарх мэдлэгийг заадаггүй эсвэл сөрөг талаас нь мэдээлдэг. Мөн хувийн цэвэр ариун байдал "ёс зүйтэй амьдралын хэв маяг", гэрлэлт дэх бэлгийн харилцааны даваа талыг онцолдог. Бэлгийн чиг баримжаа, хүйсийн ялгаатай байдал зэрэг сэдвийг мөн орхигдуулдаг байна. Гэвч энэ арга хандлагыг судлаачид шүүмжилж байгаа бөгөөд үр дүнтэй бус, жирэмслэлт болон бэлгийн замын халдварт өвчнөөс сэргийлэх арга хэмжээ болж чадахгүй, хүний эрхийн зөрчил тэр дундаа бэлгийн чиг хандлага нь ялгаатай байдлыг харгалзан үзээгүй гэж үзэж байгаа юм (guttmacher.org, 2017).

Хамгаалах хэрэгслийн хүртээмж, хэрэглээ бага, өсвөр насныхны олонх нь жирэмслэлтээс хамгаалах эм, бэлгэвч хэрэглэдэггүй, эсвэл буруу хэрэглэдэг байсан (Centers for Disease Control and Prevention, 2011). Мөн түүнчлэн эрүүл мэндийн даатгалгүй, эсвэл хувийн нууцлалаа алдахаас айж эмчид хандахаас татгалзах, эцэг эхийн зөвшөөрөл шаарддаг зохицуулалт зэрэг нь өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн тоог бууруулахад саад болдог байв (мөн тэнд).

Бүгд Найрамдах Солонгос Улс

Бүгд Найрамдах Солонгос Улсад өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин хамгийн өндөр байсан үе нь 1960-аад он бөгөөд тухайн үед 32.49-тэй байсан. 1960 оноос хойш энэ үзүүлэлт буурсан хандлагатай байна. (kostat-sds-kor.github.io, n.d.)

Өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин өндөр байсан шалтгаан:

Нөхөн үржихүйн боловсролын сул байдал: Эцэг эх, хүүхдийн хооронд бэлгийн амьдралын талаарх нээлттэй ярилцлага бараг байдаггүй байсан нь өсвөр насныхныг мэдээлэлгүй, улмаар урьдчилан сэргийлэх мэдлэггүй болгосон (koreanjoongangdaily.joins.com, n.d.)

Санхүүгийн болон боловсролын тэгш бус байдал: Орлого багатай, боломж хязгаарлагдмал орчинд амьдардаг өсвөр насныхан жирэмслэх магадлал илүү өндөр байсан. Мөн жирэмсэн болсон тохиолдолд сургуулиас хасагдах, хөөгдөх үзэгдэл их байсан тул зарим охид хүсээгүйгээр хичээлээ орхиход хүрч байжээ. (link.springer.com, n.d.)

Хүснэгт 2. Их Британи, АНУ, Финланд, БНСУ улсуудад өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин хамгийн өндөр байсан үеийн харьцуулалт

Улс	Хамгийн олон тохиолдол бүртгэгдсэн он	Жирэмслэлтийн түвшин	Нөлөөлсөн хүчин зүйлс
АНУ	1991	61.8	-Нөхөн үржихүйн боловсролын ойлголтын зөрүүтэй байдал -Жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийн хүртээмж, хэрэглээ муу
Их Британи	1998	47.1	-Нөхөн үржихүйн боловсролын ойлголтын дутмаг байдал -Жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийн хүртээмж муу
Финланд	1967	37.3	-Нөхөн үржихүйн боловсролын ойлголтын дутмаг байдал -Нийгмийн хандлага хаалттай -Эмнэлгийн үйлчилгээ, жирэмслэлтээс хамгаалах арга хэрэгсэл хязгаарлагдмал
БНСУ	1960	32.49	-Нөхөн үржихүйн боловсролын ойлголтын дутмаг байдал -Санхүүгийн болон боловсролын тэгш бус байдал

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар (Дээр дурдсанчлан улс тус бүрийн өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшнийг харуулсан график, жирэмслэлт өндөр байсан шалтгааныг нэгтгэн хүснэгтээр харуулав)

Тайлбар:

- **АНУ:** 1991 онд өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин 1000 охидод 61.8 байсан нь хөгжингүй орнууд дундаа хамгийн өндөр үзүүлэлт байв. (statista.com, n.d.)
- **Их Британи:** 1998 онд жирэмслэлтийн түвшин 1000 охидод 47.1 байсан бөгөөд үүнээс хойш 2014 он хүртэл 51% буурсан байна. (Office for National Statistics)
- **Финланд:** 2000 онд жирэмслэлтийн түвшин 1000 охидод 10.5 байсан бөгөөд сүүлийн жилүүдэд энэ үзүүлэлт тогтвортой буурч байна. (live.worldbank.org, n.d.)
- **БНСУ:** 1960 онд жирэмслэлтийн түвшин 1000 охидод 32.49 байсан бөгөөд энэ нь тус улсын хамгийн өндөр үзүүлэлт юм. (kostat-sds-kor.github.io, n.d.)

Хүснэгт 3. Их Британи, АНУ, Финланд, Өмнөд Солонгос улсуудын өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн сүүлийн 5 жилийн түвшин

Улс	2019	2020	2021	2022	2023
Финланд	4	3.8	3.7	3.2	3.1
Их Британи	15.8	13.1	13.2	3.4	зарлагдаагүй
АНУ	16.7	15	13.9	13.6	13.1
БНСУ	0.925	0.799	0.539	0.651	0.537

Эх сурвалж: (fred.stlouisfed.org, 2025) (nuffieldtrust.org.uk, 2025) (statista.com, 2025)

1.2.Өсвөр насны жирэмсний үеийн хяналт

Өсвөр нас нь биологийн хувьд гүйцэд бойжоогүй, сэтгэл зүйн хувьд бүрэн төлөвшөөгүй үе тул энэ насны жирэмслэлт нийгэм-сэтгэл зүйн олон хүндрэл бэрхшээлийг дагуулдаг (Stanford Medicine). Тиймээс, жирэмсний үеийн хяналт нь зөвхөн жирэмсэн эх төдийгүй төрөх хүүхдийн эрүүл мэндийн болзошгүй эрсдэлийг бууруулах ач холбогдолтой юм. ДЭМБ-аас “Бага, дунд орлоготой орнуудын өсвөр насны охидын эрт жирэмслэлт, түүний сөрөг үр дагавраас урьдчилан сэргийлэх удирдамж”⁶, “Жирэмсний үеийн хяналтын зөвлөмж”⁷ зэрэг жирэмсний үеийн хяналтын талаарх хэд хэдэн баримт бичиг гаргасан. Эхний баримт бичиг буюу удирдамжид бага болон дунд орлоготой

⁶ ДЭМБ. WHO guideline on preventing early pregnancy and poor reproductive outcomes among adolescents in low- and middle-income countries (2011 [2025]). Хандах: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/381100/9789240104105-eng.pdf?sequence=1>

⁷ ДЭМБ. WHO recommendations on antenatal care for a positive pregnancy experience (2020 [2022]). Хандах: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/250796/9789241549912-eng.pdf?sequence=1>

орнуудад өсвөр насны охидын эрт жирэмслэлтийн улмаас үүсэх нөхөн үржихүйн сөрөг үр дагаврыг бууруулахад чиглэсэн бодлого, хөтөлбөр, арга хэмжээний нотолгоонд суурилсан зөвлөмжүүдийг багтаасан. Удирдамжийн зорилго нь эрүүл мэндийн салбар төдийгүй боловсрол, хууль эрх зүй, нийгмийн хамгаалал зэрэг олон салбарын хамтын ажиллагааг дэмжих замаар өсвөр насныхны нөхөн үржихүйн эрхийг хамгаалах, эрүүл мэндийг сайжруулах явдал юм. Тус удирдамж улс орнуудад өсвөр насны охидын жирэмсний хяналтын үйл ажиллагааны зургаан стратеги санал болгосон (WHO, 2025). Үүнд:

- Хууль эрх зүйн болон бодлогын орчныг өөрчлөх замаар гэрлэлтийн доод насыг нэмэгдүүлэх, албадлагын гэрлэлтийг хориглох;
- Жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгсэл, түүний хэрэглээний мэдээллийн хүртээмжийг өсвөр насныхны дунд нэмэгдүүлэх;
- Боловсролын орчныг дэмжих, сургуулиас гарах эрсдэлийг бууруулах;
- Эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах, ялангуяа өсвөр насныханд ээлтэй үйлчилгээ бий болгох;
- Бэлгийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хохирогчдод эрх хамгаалал, сэтгэл зүйн болон бусад тусламж, дэмжлэг үзүүлэх;
- Нийгэм, олон нийтийн хандлагыг өөрчлөх замаар жендэрийн эрх тэгш байдлыг дэмжих.

Мөн тус удирдамжид өсвөр насны жирэмслэлтийн эрсдэл, үр дагаврыг биологийн болон сэтгэл зүйн хөгжлийн онцлогтой нь уялдуулан тайлбарлаж, хэрэгжүүлэх бодлого, хөтөлбөрийн үр нөлөөг нотолсон судалгааны жишээг оруулсан. Эцэст нь, улс орнууд өөрийн нөхцөл байдалд тохируулан хэрэгжүүлэхийн тулд салбар хоорондын уялдаа холбоо, нийгмийн оролцоог хангахыг онцлон зөвлөсөн ажээ.

Удаах баримт бичиг буюу “Жирэмсний үеийн хяналтын зөвлөмж”-д жирэмсний үеийн тусламж, үйлчилгээний чанарыг сайжруулах, жирэмсний үеийн хяналтын эерэг туршлагыг дэмжих зорилготой олон улсын нотолгоонд суурилсан зөвлөмжүүдийг багтаасан. Баримт бичиг нь жирэмсний эхний үеэс төрөх хүртэл эх, ургийн эрүүл мэндийг хамгаалах, хүндрэлээс сэргийлэх, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх цогц арга хэмжээнүүдийг тодорхойлсон.

Тус зөвлөмж жирэмсний хяналтын үйлчилгээний дунджаар 8 удаагийн үзлэгийг санал болгож, эх болон урагт үзүүлэх шинжилгээ, оношлогоо, сэргийлэлт, зөвлөгөөг системтэйгээр хийхийг санал болгосон. Үүнд цус багадалт, халдвар, жирэмсний хожуу хордлого зэрэг нийтлэг эрсдэлийг эрт илрүүлэх, хоол тэжээлийн дэмжлэг, биеийн жингийн хяналт, сэтгэл зүйн эрүүл мэндийн үнэлгээ зэргийг багтаасан. Мөн эх барих тусламжийг эмнэлгийн ажилтнуудын ур чадвар, харилцааны чанарт тулгуурлан үзүүлэхийг онцолсон.

Эцэст нь улс орон бүр өөрийн эрүүл мэндийн тогтолцоо, нөөц бололцоонд нийцүүлэн энэхүү зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх хэрэгтэйг тэмдэглэж, бодлого боловсруулагчид, эрүүл мэндийн байгууллагуудад зориулсан хэрэгжүүлэх алхам, хяналт-шинжилгээний үзүүлэлтийг санал болгосон. Ингэснээр жирэмсний туршлагыг зөвхөн эрүүл мэндийн талаас бус, сэтгэл зүй, нийгмийн дэмжлэгийн цогц ойлголтын хүрээнд авч үзэхийг зөвлөсөн (WHO, 2016).

Тухайн зөвлөмжийн хүрээнд жирэмсний үеийн хяналтад шаардлагатай гол зүйлс нь: (www.apollohospitals.com, 2025)

- **Эрт эхлэх:** Жирэмсний хяналтыг жирэмслэлтийг баталгаажуулсны дараа аль болох эрт эхлэх нь чухал ач холбогдолтой. Эрт үзлэг нь эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэгчдэд эхийн эрүүл мэндийн байдлыг үнэлэх, эрсдэлт хүчин зүйлсийг тодорхойлох, зохих тусламж үйлчилгээний төлөвлөгөө боловсруулах боломжийг олгодог.
- **Тогтмол үзлэг:** Охид, эмэгтэйчүүд жирэмсний үеийн туршид хуваарьт үзлэгт бүрэн хамрагдахыг эмч, эрүүл мэндийн байгууллагаас зөвлөдөг. Үзлэгийн үеэр эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэгч эхийн эрүүл мэнд, ургийн хөгжил, болзошгүй хүндрэлийг илрүүлэх шинжилгээ хийж байнгын хяналт тавьдаг.
- **Эрүүл мэндийн хяналт:** Жирэмсний үед үүсэж болзошгүй чихрийн шижин, цусны даралт ихсэх зэрэг болон бусад эрүүл мэндийн асуудлын шинж тэмдгийг илрүүлэхийн тулд эхийн цусны даралт, жин, шээсийг байнга хянах шаардлагатай байдаг.
- **Хоол хүнс ба хүнсний нэмэлт:** Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэгчид хоолны дэглэмийн талаар заавар зөвлөгөө өгч, эх, ураг, нялхсын эрүүл хөгжилд шаардлагатай фолийн хүчил, төмөр, кальци гэх зэрэг эрдэс, шим тэжээлийн нэмэлтийг санал болгодог.
- **Түргэвчилсэн шинжилгээ:** Жирэмсний хяналтад ургийн өсөлтийг үнэлэх, төрөлхийн гажиг, удамшлын эмгэгийг илрүүлэх зорилгоор хэд хэдэн түргэвчилсэн болон хэт авианы шинжилгээг хийдэг.
- **Сургалт, зөвлөгөө:** Жирэмсэн эмэгтэйчүүд жирэмслэлт, төрөлт, хөхөөр хооллох, нярайн асаргаа сувилгаа зэрэг янз бүрийн асуудлаар боловсрол, зөвлөгөө авдаг. Энэ нь тэдэнд мэдээлэлтэй шийдвэр гаргах, эрүүл дадал хэвшүүлэх боломжийг олгодог.
- **Дархлаажуулалт:** Жирэмсний хяналтад эх, урагийг хоёуланг нь хамгаалахын тулд татран, томуу зэрэг зарим өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинжуулалт орно.
- **Сэтгэл санааны дэмжлэг:** Сэтгэл санааны болон сэтгэл зүйн дэмжлэг нь жирэмсний хяналтын чухал бүрэлдэхүүн хэсэг юм. Жирэмслэлт нь сэтгэл санааны хувьд хүндрэл, дарамт үүсгэж болох бөгөөд сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх нь эхийн сэтгэл санааны байдалд эергээр нөлөөлдөг.
- **Хүүхэд төрүүлэх бэлтгэл:** Жирэмсний хяналтад хүүхэд төрүүлэх сонголт, төрөлтийг төлөвлөх, төрөлт, төрөхөд бэлтгэх зэрэг мэдээлэл багтдаг.

Хүснэгт 4. Өсвөр насны охидын жирэмсний үеийн хяналтын тогтолцоо

Улс	Жирэмсний хяналтын систем
Финланд	<p>-Жирэмсний тест эерэг гарсан тохиолдолд сургуулийн эмч, сувилагчид, эсвэл орон нутгийн эрүүл мэндийн төвд хандах эрхтэй.</p> <p>-Охидын бие бялдар, сэтгэл зүй, гэр бүлийн орчин, суралцах байдал зэргийг үнэлж дэмжлэгийн түвшнийг тодорхойлно.</p>

	<p>-8-10 удаагийн хяналтын үзлэгт хамрагдана. (цусны шинжилгээ, хэт авианы оношилгоо, сэтгэл зүйн дэмжлэг гэх мэт) (veripalvelu.fi, n.d.) (pohde.fi, 2024)</p> <p>-Өсвөр насны охидын сэтгэл зүй, нийгмийн орчин зэргийг үнэлж, шаардлагатай тохиолдолд халамжийн үйлчилгээ үзүүлдэг. (Child Welfare Act, 417/2007)</p>
Их Британи	<p>-Жирэмсний тест эерэг гарсан тохиолдолд өсвөр насны охид ерөнхий эмч, сургуулийн сувилагч, эсвэл эрүүл мэндийн төвүүд рүү хандаж, жирэмсний хяналтад бүртгүүлнэ. Энэ үйл явц нь нууцлалтай бөгөөд тухайн этгээдийн зөвшөөрөлгүйгээр бусдад мэдээлэл дамжуулах ёсгүй (nhs.uk, 2024).</p> <p>-Эмнэлгийн хяналт болон тусламж үйлчилгээ үнэ төлбөргүй (free of charge) байдаг. Энэ нь Их Британийн Үндэсний Эрүүл Мэндийн Алба (NHS)-ны үндсэн үйлчилгээний хүрээнд багтдаг бөгөөд энэ нь нас харгалзахгүйгээр бүгдэд ижил тэгш үйлчилдэг тогтолцоо юм (nhs.uk, 2023).</p> <p>-Жирэмсний үеийн хяналт нь хуваарьт үзлэгүүд, ургийн өсөлтийн хяналт, төрөх бэлтгэлийн сургалтууд гэх зэргээс бүрддэг. (nice.org.uk, 2010)</p> <p>-Өсвөр насны охидын хяналтыг эх баригч, эмч, нийгмийн ажилтнууд хамтран гүйцэтгэдэг. Тэд охидын бие махбодын болон сэтгэлзүйн байдлыг үнэлж, шаардлагатай тусламж үзүүлнэ. (rcm.org.uk, n.d.)</p>
АНУ	<p>-Жирэмсний үеийн хяналтын анхны үзлэг 6-12 долоо хоногтой үед хийгдэнэ. Цаашлаад 8-12 долоо хоногтойд ургийн хөгжил, зүрхний цохилт, ургийн болзошгүй гажиг зэргийг оношилж сар бүр хянадаг. (acog.org, 2025)</p> <p>-Жирэмсний үеийн хяналт, төрөх, төрсний дараах 60 хүртэл хоногийн тусламж үйлчилгээ үнэ төлбөргүй олгогддог. (kff.org, 2025)</p>
БНСУ	<p>-“Эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн тухай хууль”-ийн 10-р зүйл: Жирэмсэн эмэгтэй бүр урьдчилсан болон төрсний дараах үзлэг үнэгүй авах эрхтэй.</p> <p>-Өсвөр насны охид ч мөн адил орон нутгийн эрүүл мэндийн төвөөр дамжуулан эмнэлгийн үйлчилгээ авах боломжтой.</p> <p>-Жирэмсний эхний 24 долоо хоногтойд сард нэг удаа, 24–36 долоо хоногтойд хоёр долоо хоногт нэг удаа, 36-аас дээш долоо хоногоос хойших хугацаанд долоо хоног тутам нэг удаа тус тус үзлэгт хамрагдахыг зөвлөдөг (gangnamobgynclinic.com, n.d.).</p>

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар

Эдгээрээс харахад өсвөр насны охидын жирэмсний үеийн хяналт гэдэг нь тэдэнд зориулсан тусгайлсан анхаарал, халамж бүхий хяналтыг хэлдэг бөгөөд ДЭМБ-ын зөвлөмжид тусгаснаар “өсвөр насны охидын жирэмсний үеийн хяналтыг насанд хүрэгчдийнхтэй адил стандартаар биш харин тэдний нас, биеийн онцлогт нь тохирсон хэлбэрээр төлөвлөх шаардлагатай. Ингэхдээ зөвхөн эмнэлгийн төдийгүй сэтгэл зүй, нийгмийн халамж, эрхийн хамгаалалтын багц үйлчилгээ байх ёстой.” Жирэмсний үеийн хяналт нь дараах гол зорилготой. Үүнд:

- Охидын бие махбодын бэлэн байдлыг үнэлэх: Ялангуяа 15 хүртэлх насны охидын нөхөн үржихүйн эрхтэн, ясны бүтэц хангалттай хөгжөөгүй байдаг тул эхийн амь насанд аюул учирч болзошгүй байдаг.
- Эх, ургийн эрүүл мэндийн байдлыг хянах: Жирэмсний эрт болон хожуу хордлого, цус багадалт, төрөх замын хүндрэл зэргийг илрүүлж, урьдчилан сэргийлдэг.
- Сэтгэл зүйн дэмжлэг, зөвлөгөө өгөх: Өсвөр насны жирэмслэлтийн үед сэтгэл гутрал, нийгмээс тусгаарлагдах, амьдралдаа итгэл алдрах зэрэг нөхцөл түгээмэл байдаг.
- Жирэмслэлттэй холбоотой шийдвэр гаргахад зөвлөгөө өгөх: Төрөх, үр хөндөлт хийлгэх, хүүхэд өсгөх эсэх талаар шийдвэр гаргахад тэдний нас, эрх зүйн байдлыг харгалзан тусламж үзүүлдэг.
- Нийгмийн болон эрхийн хамгааллын асуудал: Хүүхдийн гэрлэлтийн зөрчил, бэлгийн хүчирхийлэл, албадлагын нөхцөл байдлыг илрүүлдэг.

Жирэмсний үеийн хяналтад хамрагдаагүйгээс жирэмсний хүндрэлүүд хожуу илрэх, төрөлтийн үед хүндрэл үүсэх, ургийн эндэгдэл, дутуу төрөлт, сэтгэл зүйн хувьд айдас, түгшүүр мэдрэх зэрэг эх, ургийн эрүүл мэнд, сэтгэл зүйд болоод цаашлаад хууль, эрх зүйн байдалд ч эрсдэлүүд үүсэж болзошгүй юм.

1.3. Өсвөр насны охидын төрсний дараах үеийн хяналт

Эмнэл зүйн үүднээс жирэмслэлт болон төрөлтийн явцад эхийн бие махбодод үүссэн физиологийн өөрчлөлтүүд ихэнхдээ 6 долоо хоногийн хугацаанд эргэж хэвийн байдалдаа ордог (www.ttb.mn, 2024). Тиймээс төрсний дараах хяналт нь жирэмсний үеийн хяналтаас дутахгүй ач холбогдолтой юм.

Хүснэгт 5. Төрөлтийн дараах үеийн эрүүл мэндийн хяналт

Улс	Эхийн хяналт	Нярайн хяналт	Сэтгэл зүй
Финланд	-Neuvola (эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн төв) нь төрийн санхүүжилттэй, эх, хүүхдийн тусламж үйлчилгээ гол байгууллага юм. -Тус төв нь жирэмсэн эмэгтэйчүүд (өсвөр насны охид) болон 0–6 насны хүүхэдтэй гэр бүлүүдэд үнэгүй үйлчилгээ үзүүлдэг. (lastensuojelu.info, 2022)	-хүүхдийг 6 нас хүртэл тогтмол хянадаг. -Нярайн үзлэг: жингийн өсөлт, мэдрэлийн булчингийн хөгжил, дархлаажуулалт г.м (thl.fi, n.d.). -Neuvola-аар дамжуулан хүүхдийн хөгжлийн үзлэг, вакцинжуулалт, гэр	-Өсвөр насны ээжүүдэд сэтгэл зүйч, нийгмийн ажилтан сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлж ажилладаг. Үүнд: төрсний дараах сэтгэл гутрал, хүүхэдтэйгээ харилцах чадварыг дэмжих, гэр бүлийн бусад гишүүдтэй харилцах харилцааг сайжруулах

	<p>-Үйлчилгээ нь жирэмсний хяналт, эх болон нярайн эрүүл мэнд, вакцинжуулалт, гэр бүлийн зөвлөгөө зэрэг байна(stm.fi, n.d.).</p> <p>-Өсвөр насны ээж төрсний дараа энэхүү төвд бүртгэгдэж жирэмсний хяналт, эхийн бие махбод, сэтгэл зүйн нөхцөл байдал, хүүхдийн өсөлт, хөгжлийн үзүүлэлтүүдийг хянуулах, хөхүүл хооллолт, гэр бүлийн сэтгэл зүйн дэмжлэг зэрэг үйлчилгээнүүдийг авдаг.</p> <p>-Арван хоёр долоо хоногийн хяналт, гэрээр зөвлөгөө олгодог (hel.fi, 2025)</p>	<p>бүлийн дэмжлэг зэрэг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээ үзүүлдэг. (thl.fi, n.d.).</p>	<p>(en.osterbottensvalfard.fi, n.d.).</p> <p>-Сэтгэл зүйн зөвлөгөөг төрсөн бүх ээжүүдэд үзүүлдэг (mieli.fi, n.d.).</p>
Их Британи	<p>-Их Британи улсад өсвөр насны ээжүүдэд төрсний дараах эмнэлгийн хяналт, дэмжлэгийг үндэсний эрүүл мэндийн тогтолцоо (NHS)-оор дамжуулан тусгайлан чиглэсэн байдлаар үзүүлдэг. Үүнд, хөхүүл хооллолтын зөвлөгөө, сэтгэл зүйн дэмжлэг, боловсрол сургуульдаа эргэн орох талаарх зөвлөгөө г.м (apps.worcsacute.nhs.uk, n.d.).</p> <p>-Эх баригчийн хяналт: Төрсний дараа эх баригч эсвэл сувилагч гэрээр эсвэл эмнэлэгт очиж эхийн биеийн байдал, шархны эдгэрэлт, хөхүүлэлт зэрэгт зөвлөгөө өгдөг (nice.org.uk, 2021).</p> <p>- Төрсний дараах үзлэг: ерөнхий эмч 6-8 долоо хоногийн туршид тогтмол үзлэг хийдэг (www.nhs.uk, 2022).</p>	<p>-Дархлаажуулалт;</p> <p>-Нярайн хөгжлийн хяналт (nice.org.uk, 2025);</p> <p>-Төрсний дараах 72 цагийн дотор физик үзлэг хийгддэг. Үүнд:</p> <p>Нүд: Катаракт (нүдний болрын бүрэлзэл) зэрэг асуудлыг илрүүлэх.</p> <p>Зүрх: Зүрхний хэмнэл, шуугиан, төрөлхийн гажиг илрүүлэх.</p> <p>Хөвгүүдийн хувьд: Төмсөг буусан эсэхийг шалгах (tommys.org, n.d.).</p>	<p>-Жирэмсний болон төрсний дараах сэтгэл зүй, сэтгэл гутралын зөвлөгөө өгдөг. (england.nhs.uk, 2023).</p> <p>-Бүх төрсөн эхчүүдэд зориулсан ерөнхий сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлдэг(england.nhs.uk, n.d.).</p> <p>-Жирэмсний үе болон төрсний дараа сэтгэл зүйн эмгэгтэй эхчүүдийг нарийн мэргэжлийн үйлчилгээ рүү чиглүүлдэг(england.nhs.uk, n.d.).</p>
АНУ	<p>-12 Долоо хоногийн дотор бүрэн үзлэгт хамрагдах ёстой (acog.org, 2025).</p>	<p>-Хүүхдийг төрсний дараа тогтмол хугацаанд эмчийн үзлэгт хамруулж, өсөлт хөгжил,</p>	<p>-Эх, нялхсын эмнэлэг-хөтөлбөр (Women & Infants Hospital – ROSE Program): Төрсний</p>

	<p>-Бага орлоготой болон өсвөр насны жирэмсэн эмэгтэйчүүд төрсний дараах 12 сар хүртэлх бүх хяналт, үзлэгийг Medicaid/CHIP даатгалаар үнэ төлбөргүй авдаг (powertodecide.org, 2025).</p> <p>- Даатгалгүй өсвөр насны эхчүүдэд зориулж, орлогын түвшнийг харгалзан төлбөрийг бууруулдаг эмнэлгүүд бий (findahealthcenter.hrsa.gov, n.d.).</p>	<p>дархлаажуулалт, сэтгэлзүйн байдал зэрэгт хяналт тавьдаг (cdc.gov, n.d.) (aap.org, n.d.).</p> <p>- Нярайд төрсний дараах 48–72 цагийн дотор педиатрийн анхны үзлэг хийгддэг. Энэ нь биеийн жин, шарлалт, хооллолт, биеийн үзлэгээс бүрдэнэ. (healthychildren.org, n.d.)</p> <p>- Төрсний дараа: Гепатит В вакцин, шинжилгээ (heel prick test), сонсголын тест зэрэг заавал хийгдэнэ. (cdc.gov, n.d.).</p>	<p>дараах сэтгэл гутралыг бууруулах зорилготой хөтөлбөр бөгөөд өсвөр насны ээжүүдэд зориулсан тусгай хөтөлбөрүүдийг санал болгодог(womenandinfants.org, n.d.).</p>
БНСУ	<p>-Дэлхийн Эрүүл Мэндийн байгууллагаас баталсан “positive postnatal care” зөвлөмжид; төрсний дараах эхэд 48 цагийн дотор эмнэлгийн хяналт,гэрт/сувилал дээр хянах хөтөлбөртэй байх; 1,3,7 болон 42 хоногийн дараа эрүүл мэндийн үзлэг хийх ёстой гэж заасныг эмнэлгийн практикт нэвтрүүлсэн. (who.int, 2022)</p> <p>-Төрсний дараах 48 цагийн дотор хэвлийн үзлэг, эхийн умай, цус алдалтын байдал зэрэгт эмнэлэг үзлэг хийнэ (KICCE Repository, 2023).</p> <p>-19 хүртэлх насны насны эхчүүдэд төрсний дараах үеийн эмчилгээний зардлын дэмжлэг үзүүлдэг “National Happiness Card” хөтөлбөр байдаг. Үүнд төрөх болон төрсний дараах тусламж үйлчилгээ бүгд багтана (KICCE Repository, 2023).</p>	<p>-Хүүхдийн вакцин, өсөлтийн хяналт (0–6 нас хүртэл) (koreajoogangdaily.joins.com, 2024) (repo.kicce.re.kr, n.d.).</p> <p>-Жин, өсөлтийн хяналт: өсөлт ба хөгжлийн эмгэгүүд, таргалалт, осол гэмтэл, нярайн гэнэтийн үхлийн синдром, сонсгол ба харааны согог, шүдний асуудал гэх мэт 5 чиглэлд хамаарах 24 төрлийн үзлэг, зөвлөгөө хийгддэг. (KICCE Repository, 2023)</p>	<p>Төрсний дараах сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгдөг ч энэ үйлчилгээг сайжруулж буй (Lee S. , 2024).</p> <p>-Санху-жори төвүүдийн сэтгэл зүйн дэмжлэг-Санху- жори (postpartum care centers) нь зөвхөн бие махбодын амралт биш, мөн сэтгэл зүйн нөхөн сэргээх ярилцлага, сургалт ордог (Lee S. , 2024).</p> <p>-Нэгдсэн эмнэлэг, нийтийн эрүүл мэндийн төвүүдэд төрсний дараах сэтгэл гутралын эрсдэлтэй ээжүүдэд үнэлгээ хийх, зөвлөгөө өгөх ажлуудыг хийдэг. (mdpi.cpm, 2025) (e-mch.org, 2022)</p>

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар

Финланд улсын Эрүүл мэндийн тухай хууль (№1326/2010)⁸-д төрсөн эхчүүдийн эрүүл мэндийн хяналт, үйлчилгээтэй холбоотой хэд хэдэн заалт байдаг. Тэдгээрээс дараах заалтууд онцгой ач холбогдолтой. Үүнд:

1. 15-р зүйл – Эх хүүхдийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ

Энэхүү заалт нь жирэмсэн эмэгтэйчүүд болон 0–6 насны хүүхдүүдэд зориулсан эрүүл мэндийн үйлчилгээний зохион байгуулалт, чанарын стандартыг тодорхойлдог. Үүнд жирэмсний хяналт, төрсний дараах эхийн эрүүл мэндийн хяналт, хүүхдийн өсөлт хөгжлийн хяналт зэрэг орно (finlex.fi, n.d.).

2. 23 – р зүйл- Тогтоол гаргах эрх

Энэ заалт нь төрөөс эхийн болон хүүхдийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний нарийвчилсан зохицуулалтыг Засгийн газрын тогтоолоор батлах боломжийг олгодог. Үүнд эрүүл мэндийн зөвлөгөө, тогтмол үзлэг, сургуулийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ зэрэг багтана (finlex.fi, 2010).

3. Засгийн газрын тогтоол №338/2011⁹

Энэхүү тогтоол нь 15-р зүйлд заасан эхийн ба хүүхдийн эрүүл мэндийн төвүүдийн үйл ажиллагааг нарийвчлан тодорхойлдог. Үүнд жирэмсэн эмэгтэйчүүд, төрсний дараах эхчүүд, хүүхдүүдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн зөвлөгөө, тогтмол үзлэг, сэтгэлзүйн дэмжлэг зэрэг үйлчилгээний агуулга, давтамжийг заасан байдаг (platform.who.int, 2011).

Финланд улсад төрсний дараах эрүүл мэндийн хяналт нь нийгмийн халамжийн тогтолцооныхоо хүрээнд багтаж, жирэмсний хяналт, төрсний дараах эхийн үзлэг, сэтгэл зүйн дэмжлэг, хүүхдийн хөгжлийн хяналт, вакцинжуулалт зэрэг Neuvola (эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн төв)-аас үзүүлэх бүх үйлчилгээ үнэ төлбөргүй буюу төрөөс бүрэн санхүүждэг байна. Харин хувийн эмнэлэг, клиникээр үйлчлүүлсэн тохиолдолд үйлчлүүлэгч өөрөө төлбөрөө төлнө (lastensuojelu.info, n.d.).

Тус улсын энэ чиглэлээр хяналт тавих хамгийн чухал чиглэлүүд нь:

- эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн төвүүд (Neuvola) (lastensuojelu.info, 2022);
- Анхан шатны эрүүл мэндийн төвүүд: Финландын орон нутгийн эрүүл мэндийн төвүүд нь анхан шатны эмнэлгийн тусламжийг хариуцдаг (stm.fi, n.d.);
- Сургуулийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ гэсэн гурван чиглэлээр хамарсан тогтолцоогоор ажилладаг. Сургуулийн эрүүл мэндийн систем нь бүх сурагчдад хүрч ажилладаг, үүнд өсвөр насны ээжүүд ч багтана (stm.fi, n.d.). Сувилагч, эмч нар тогтмол үзлэг хийж, эрүүл мэнд, сэтгэл зүй болон нийгмийн аж байдлыг нь хянадаг (thl.fi, n.d.).

Их Британид өсвөр насны ээжүүдэд зориулсан тусгай мэргэжилтэн буюу "Teenage Link Midwife" ажиллуулдаг. Эдгээр мэргэжилтнүүд төрсний дараах 28 хоногийн

⁸ Финланд: Health Care Act (2010 [2013]). Хандах: <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/130974/mainPdf/main.pdf?timestamp=2010-12-30T00%3A00%3A00.000Z>

⁹ Финланд: Government Decree 338/2011. Хандах: <https://platform.who.int/docs/default-source/mca-documents/policy-documents/law/FIN-AD-17-01-LAW-2011-eng-Government-Decree-338-2011-MCH-School-Health-Services-and-preventive-health-services-for-children-youth.pdf?>

хугацаанд долоо хоног бүр хамгийн багадаа нэг удаа, шаардлагатай бол нэгээс илүү илүү давтамжтайгаар гэрээр болон эмнэлэгт үзлэг хийдэг. Энэ үйлчилгээний хүрээнд:

- Хөхүүл хооллолтын зөвлөгөө;
- Сэтгэлзүйн зөвлөгөө дэмжлэг;
- Дасгал хөдөлгөөн, хооллолтын зөвлөмж;
- Сургууль, боловсролоо цааш хэрхэн үргэлжлүүлэх талаарх зөвлөгөө;
- Жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийн талаарх мэдээлэл;
- Гэр доторх хүүхдийн орчны аюулгүй байдлын талаарх зөвлөгөө;
- Нийгмийн халамжийн үйлчилгээний тухай болон санхүүгийн зөвлөгөө үзүүлдэг байна. (apps.worcsacute.nhs.uk, n.d.).

Их Британид төрсний дараах эмнэлгийн хяналт нь өсвөр нас болон бүх ээжүүдэд зориулсан, төрөөс санхүүждэг үнэ төлбөргүй үйлчилгээ юм. (apps.worcsacute.nhs.uk, n.d.) Тус улсад жирэмсний болон төрсний дараах тусламж, хяналтыг үнэ төлбөргүй үзүүлэх нь хэд хэдэн хууль эрх зүйн баримт бичгээр зохицуулагддаг. Эдгээр баримт бичгүүд нь иргэдийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ авах эрхийг баталгаажуулж, Үндэсний эрүүл мэндийн тогтолцоо (NHS)-ний үйлчилгээний хүрээнд үнэ төлбөргүй тусламж үзүүлэхээр тусгагдсан байдаг (gov.uk, 2023).

АНУ-д төрсний дараа 12 долоо хоногийн дотор эмнэлгийн үзлэгт хамрагддаг бөгөөд бага орлоготой болон өсвөр насны жирэмсэн ээжүүдэд төрсний дараах 12 сар хүртэлх бүх хяналт, үзлэгийг Medicaid/CHIP даатгалаар үнэ төлбөргүй авдаг (powertodecide.org, 2025). Даатгалгүй өсвөр насны эхчүүдэд зориулж, орлогын түвшнийг харгалзан төлбөрийг бууруулдаг эмнэлгүүд байдаг (findahealthcenter.hrsa.gov, n.d.).

БНСУ-д 2023 оны 09 дүгээр сараас эхлэн Сөүл хотын захиргаа төрсөн эхчүүдэд нэг сая воны “Төрсний дараах тусламж үйлчилгээний нөхөн олговор (Seoul Postpartum Care Subsidy)” эрхийн бичиг олгож эхэлсэн байна. Тус эрхийн бичгийг дараах зорилгоор ашиглах боломжтой. Үүнд:

-500,000₩ хүртэлх дүнгээр гэрээр үзлэг хийлгэх, эх, нярайн эрүүл мэндийн зөвлөгөө авах

-500,000₩ хүртэлх дүнгээр эм, эмийн бүтээгдэхүүн, уламжлалт анагаах ухааны эмчилгээ, сэтгэл зүйн зөвлөгөө, биеийн нөхөн сэргээх үйлчилгээ авах (english.seoul.go.kr, 2023)

Мөн БНСУ-д төрсний дараах эмч, эмнэлгийн хяналтаас гадна төрөлтийн дараах үйлчилгээ, хүүхэд асаргаа, хоол тэжээл, нөхөн сэргээх эмчилгээ, гоо сайхан, сэтгэл зүйн зэрэг төрсний дараах сэргээн тэнхрүүлэх сувилгаа хийгддэг.

ХОЁР. ӨСВӨР НАСНЫ ОХИДЫН ЖИРЭМСЛЭЛТ, ТӨРӨЛТТЭЙ ХОЛБООТОЙ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

2.1. Өсвөр насны охидын үр хөндөлт хийлгэх эрхийн тухай

Үр хөндөлт хийлгэх эрх нь хүний эрх, түүн дотроо ялангуяа эмэгтэйчүүдийн бие махбод, нөхөн үржихүйн болон төрөлтийн шийдвэр гаргах эрхтэй шууд холбоотой сэдэв юм. Тус эрх нь хүний бие махбодтойгоо болон ирээдүйн амьдралдаа хамаарах шийдвэрийг өөрөө гаргах нөхөн үржихүйн бие даасан байдалтай салшгүй холбоотой. Аюулгүй орчинд хууль ёсны үр хөндөлт хийлгэх нь бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг төдийгүй энэ нь эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, амьдралын чанарт гүнзгий нөлөө үзүүлдэг (Amnesty International).

Олон улсын хүний эрхийн үндсэн гэрээ, хэлэлцээрийн хүрээнд, тухайлбал Иргэний болон улс төрийн эрхийн пакт (ICCPR), Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенц (CEDAW), **болон** Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн пакт (ICESCR) зэрэг баримт бичгүүдэд үр хөндөлтийг бие даасан эрхийн хэлбэрээр шууд нэрлээгүй ч хүний эрхийн хүрээнд авч үзэж, үр хөндөлтийн үйлчилгээ авахад саад болж буй хориг, бэрхшээлийг арилгах, эмэгтэйчүүдийн бие махбодын бүрэн бүтэн байдлыг хамгаалах шаардлагыг онцлон тэмдэглэсэн байдаг.

Улс орон бүр хууль эрх зүй тогтолцоо, шашин шүтлэг, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын бодлого зэргээсээ хамааран үр хөндөлттэй холбоотой харилцааг харилцан ялгаатай байдлаар зохицуулсан байдаг. Дараах хэсэгт Финланд, Их Британи, АНУ, БНСУ-ын жишээг хүргэж байна.

Хүснэгт 6. Өсвөр насны охидын үр хөндөлт хийлгэх эрх (асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл шаарддаг эсэх)

Улс	Үр хөндөлт хийх эрхтэй эсэх	Үр хөндөлт хийхийг хориглодог эсэх	Асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл шаарддаг эсэх
Финланд	-Финланд Улсад өсвөр насны охид (18 нас хүрээгүй) жирэмслэлтийг таслах буюу үр хөндөлт үйлчилгээг эцэг эх, асран хамгаалагчийн зөвшөөрөлгүйгээр өөрсдийн хүсэлтээр хийлгэх эрхтэй (loc.gov, 2022). - Энэхүү эрх нь 2023 оны 9-р сарын 1-ээс хүчин төгөлдөр болсон шинэчилсэн хуульд тусгагдсан бөгөөд жирэмслэлтийн эхний 12	-Үгүй Үр хөндөлтийн тухай ("Laki raskauden keskeyttämisestä (239/1970))" хууль ¹⁰ -ийн: 1-р хэсгийн 4-р зүйл: Жирэмсэн болохдоо насанд хүрээгүй буюу 17 нас хүрээгүй бол үр хөндөлт хийлгэж болно. (finlex.fi, n.d.) 2-р зүйл: Тухайн эмэгтэй сэтгэцийн эмгэг, сэтгэцийн үйл	-Үгүй -Хэрэв хүүхэд хүчирхийлэлд өртсөн, эсхүл хамгаалалт шаардлагатай нөхцөл байдал үүссэн байж болзошгүй гэж үзсэн тохиолдолд мэдээлэх үүрэгтэй.

¹⁰ Финланд: Law on abortion (1970). Хандах: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/1970/239>

	<p>долоо хоногт (12+0 долоо хоног хүртэл) охид өөрсдөө шийдвэр гаргах эрхтэй болсон (infofinland.fi, 2025).</p> <p>-13-аас 20 долоо хоногтой бол эцэг эхийн зөвшөөрөл шаардлагагүй боловч Эрүүл мэнд, халамжийн үйлчилгээний үндэсний хяналтын газар (National Supervisory Authority for Welfare and Health) буюу Valvira-ийн зөвшөөрөл шаардлагатай (infofinland.fi, 2025).</p> <p>-21–24 долоо хоногтой: Valvira-ийн зөвшөөрөл шаардлагатай. (stm.fi, n.d.)</p>	<p>ажиллагаа алдагдсаны улмаас жирэмслэлтийг зогсоох хүсэлт гаргах чадваргүй бол асран хамгаалагч, тусгайлан итгэмжлэгдсэн хүний зөвшөөрлөөр үр хөндөлтийг хийж болно. (finlex.fi, n.d.)</p> <p>-7-р зүйл: Өсвөр насны охин үр хөндөлт хийлгэх шийдвэр гаргах үед эцэг эх буюу асран хамгаалагчаас зөвшөөрөл авах шаардлагагүй, зөвхөн тэдний саналыг сонсоно (finlex.fi, n.d.).</p>	
Их Британи	<p>-Өсвөр насны охид шийдвэр гаргах чадвартай бол асран хамгаалагчийн оролцоогүйгээр үр хөндүүлэх эрхтэй (bpas.org, 2025) (themdu.com, 2025).</p> <p>-Үр хөндөлтийн тухай (Abortion Act (1967))¹¹ хуульд өсвөр насны охидын тухай тусгайлан тусгасан зүйл заалт байдаггүй. Өөрөөр хэлбэл, энэ хууль нь жирэмслэлтээс хамаарч үр хөндөлт хийх ерөнхий нөхцөл, журмыг тогтоосон бөгөөд насны ангиллаар (жишээ нь: өсвөр насны охид) тусдаа заалт оруулаагүй. Гэсэн хэдий ч, өсвөр насны охидын үр хөндөлтийг хууль ёсны хүрээнд хийх боломжийг дараах 2 зарчим үндэслэн хэрэгжүүлдэг:</p>	-Үгүй	<p>-Үгүй</p> <p>-Үр хөндөлт хийлгэхдээ эцэг эх эсвэл асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл шаарддаггүй. Харин тухайн шийдвэрийг бие даан ойлгож, хариуцлагатай гаргаж чадаж байгаа нь хамгийн чухал шалгуур болдог.</p>

¹¹ Их Британи: Abortion act (1967 [2022]). Хандах: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/87>

	<p>1. Abortion Act (1967): Тус хуулийн 1-р зүйл жирэмслэлтийг эмнэлгийн аргаар зогсоох, үр хөндөлт хийх үндэслэлүүд (www.legislation.gov.uk, n.d.).</p> <p>2. <i>Gillick v West Norfolk and Wisbech Area Health Authority</i> (1985)¹² шүүхийн шийдвэрээр 16-аас доош насны охид өөрийн эмнэлгийн үйлчилгээ авах үйлдлийн ирээдүйд учрах болон учирч болзошгүй үр дагаврыг “мэдэж”, “ухамсарлан ойлгож” байна гэж эмч үнэлбэл, эцэг эхийн зөвшөөрөлгүйгээр эмчилгээ, жирэмслэлтийн эсрэг үйлчилгээ, тэр дундаа үр хөндөлт хийхийг хориглохгүй гэж заасан. (nhs.uk, n.d.)</p> <p>-</p>		
АНУ	<p>-АНУ-д 2025 оны байдлаар үр хөндөлтийн талаарх хууль эрх зүйн зохицуулалт муж бүрд харилцан адилгүй байна. 2022 онд АНУ-ын Дээд шүүхээс “<i>Roe v. Wade</i>” хэргийн шийдвэрийг хүчингүй болгосноор үр хөндөлтийн эрхийг үндэсний хэмжээнд баталгаажуулсан хууль хүчингүй болж, энэ асуудлыг мужууд өөрсдөө зохицуулах болсон (reproductiverights.org, n.d.).¹³</p> <p>Үр хөндөлтийг хязгаарлалттай хүлээн</p>	<p>-Үр хөндөлтийг бүрэн хориглосон мужууд:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Албама -Арканзас -Айдахо -Индиана -Кентаки -Луизиана -Миссисипи -Оклахома -Өмнөд Дакота -Теннесси -Техас -Баруун Виржиниа <p>-Эдгээр мужуудын дийлэнх нь зөвхөн эхийн амь насанд аюул учрах тохиолдолд үр хөндөлтийг зөвшөөрдөг.</p>	<p>-АНУ-д өсвөр насны охид үр хөндөлт хийлгэхэд асран хамгаалагч буюу эцэг эхийн зөвшөөрөл шаардагдах эсэх нь тухайн мужийн хуулиас хамаардаг. Энэ асуудалд хандсан бодлого нь муж бүрд харилцан адилгүй боловч гол төлөв дараах 3 хэлбэрээр зохицуулагддаг:</p> <p>1.Үр хөндөлт хийлгэхийн өмнө эцэг эх, эсвэл асран хамгаалагчийн бичгээр өгсөн зөвшөөрлийг хууль ёсоор шаардана.</p>

¹² Их Британи: *Gillick v West Norfolk and Wisbech Area Health Authority* (1985). Хандах: <https://www.nhs.uk/tests-and-treatments/consent-to-treatment/children/>

¹³ АНУ: Supreme Court of The US (2022). Хандах: https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/19-1392_6j37.pdf

	<p>зөвшөөрдөг мужууд (scotusblog.com, 2022):</p> <p>-Флорида, Жоржиа, Айова, Өмнөд Каролина: 6 долоо хоног хүртэл</p> <p>-Север Каролина: 12 долоо хоног хүртэл</p> <p>-Канзас: 22 долоо хоног хүртэл</p> <p>Үр хөндөлтийг хуулиар хамгаалсан мужууд:</p> <p>-Калифорни; -Нью-Йорк; -Иллинойс; -Вашингтон; -Массачусетс; -Орегон; -Колорадо; -Мичиган; -Монтана; -Вермонт.</p>	<p>Эдгээрээс заримыг дурдвал:</p> <p>-Алабама мужийн Хүний ам насыг хамгаалах тухай хуулийн 26-23H-4 дүгээр хэсэг¹⁴ (AL Code § 26-23H-4 (2021));</p> <p>-Арканзас мужийн Хүний ам насыг хамгаалах тухай хуулийн 5-61-304 дэх хэсэг¹⁵ (AR Code § 5-61-304 (2024))</p>	<p>-Техас; -Миссисипи; -Миссури; -Арканзас; -Оклахома мужууд.</p> <p>2. Эцэг эхэд мэдэгдэх шаардлага тавьдаг мужууд (Эцэг эхийн зөвшөөрөл шаарддаггүй боловч эмч үр хөндөлтөөс өмнө эцэг эхэд нь заавал мэдэгдэх үүрэгтэй)</p> <p>-Юта; -Миннесота; -Жоржиа; -Индиана мужууд.</p> <p>3. Шүүхийн зөвшөөрлөөр орлуулж болдог (Judicial bypass)</p> <p>-Хэрвээ өсвөр насны охин эцэг эхдээ хэлэхийг хүсэхгүй, эсвэл аюултай гэж үзвэл, шүүхэд хандан зөвшөөрөл авч болно.</p> <p>-Шүүх охины сэтгэлзүйн болон оюуны чадвар, нөхцөл байдлыг үнэлж зөвшөөрөл олгох, эсхүл татгалзах шийдвэр гаргана.</p> <p>-Энэхүү шүүхийн процесс нь хаалттай (нууцлал) бөгөөд хурдан шуурхай явагддаг.</p>
--	--	--	--

¹⁴ АНУ. Алабама муж. The Alabama Human Life Protection Act (2021). Хандах: <https://law.justia.com/codes/alabama/2021/title-26/chapter-23h/section-26-23h-4/>

¹⁵ АНУ. Арканзас муж. Arkansas Human Life Protection Act (1987 [2024]). Хандах: <https://law.justia.com/codes/arkansas/title-5/subtitle-6/chapter-61/subchapter-3/section-5-61-304/>

БНСУ	<p>-2021.01.01-ээс БНСУ-д үр хөндөлтийг гэмт хэргийн шинжгүй гэж үзсэн. (asap-asia.org, n.d.)</p> <p>-БНСУ-д тухайн этгээдийн эрүүл мэнд, эмнэлгийн үйлчилгээтэй холбоотой шийдвэр гаргах эрх 16 нас хүрснээр нээгддэг (олон улсын стандарт) (korea-abortion.com, n.d.). энэ утгаараа 16 ба түүнээс дээш насны охид үр хөндөлт хийлгэхдээ өөрөө шийдвэр гаргах эрхтэй (korea-abortion, n.d.).</p>	<p>-Жирэмсний эхний 14-24 долоо хоногийн хооронд хязгаарлагдмал нөхцөл буюу хүчингийн хэргийн улмаас жирэмсэлсэн, эхийн эрүүл мэнд болон ургийн гажгийн шалтгаанаас зайлгүй үр хөндөлт хийхээс бусад тохиолдолд хориглодог (asap-asia.org, n.d.).</p>	<p>-16-аас доош насны охидод тухайн эмнэлгийн бодлогоос хамаарч эцэг эхийн зөвшөөрөл шаардагдах тохиолдол байж болно. (korea-abortion.com, n.d.)</p>
-------------	---	---	--

Финланд Улс 2022 оны 12 дугаар сард Үр хөндөлтийн тухай хууль ("Laki raskauden keskeyttämisestä (239/1970)")-даа нэмэлт, өөрчлөлт оруулж 2023 оны 09 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хэрэгжүүлж эхэлсэн. Уг хуулийн гол өөрчлөлтүүдийн нэг нь жирэмсний эхний 12 долоо хоног хүртэлх хугацааны үед тухайн эмэгтэй өөрийн хүсэлтээр, шалтгааныг мэдүүлэхгүйгээр үр хөндөлт хийлгэх эрхтэй. Мөн урьд нь үр хөндүүлэхэд хоёр эмчийн зөвшөөрөл шаарддаг байсан бол үүнийг нэг болгосон байна (valtioneuvosto.fi, n.d.). Өсвөр насны охидын хувьд ч хууль мөн адил үйлчилэх бөгөөд үр хөндөлт хийлгэх хүсэлтээ өөрөө гаргаж, эцэг эх буюу асран хамгаалагчаас зөвхөн тэдний санлыг сонсоно (finlex.fi, n.d.).

Финланд Улсын олон нийтийн эрүүл мэндийн хүрээлэн (THL)-ийн мэдээлснээр, өсвөр насны охидын үр хөндөлтийн тоо 2023 онд гэхэд 2000 оныхоос 66 хувиар буурсан. Энэ бууралтыг өсвөр насныханд үнэгүй жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгсэл олгох, сургуулиудад заавал үзэх болсон нөхөн үржихүйн боловсролын хичээлүүдтэй холбон тайлбарлажээ (safeabortionwomensright.org, 2024).

Их Британид, эмчийн зүгээс 16-аас доош насны охидыг өөрийн шийдвэрийн учир холбогдлыг ойлгон ухамсарлах чадвартай гэж үзвэл, эцэг эхийн зөвшөөрөлгүйгээр үр хөндөлт хийлгэж болно. Энэ нь 1985 оны "Gillick vs West Norfolk and Wisbech AHA" хэмээх хэргийн шийдвэрлэлтээс үүссэн хууль зүйн ойлголт бөгөөд 16 наснаас доош насны хүүхэд тухайн эмчилгээний утга агуулга, эрсдэл, үр дагаврыг бүрэн ойлгон ухамсарлаж байвал, өөрийн бие махбодын асуудалд ч шийдвэр гаргах "чадвартай" буюу эрхтэй гэж үзсэн (themdu.com, 2025).

АНУ-д үр хөндөлтийн хэд хэдэн ялгаатай зохицуулалттай бөгөөд 2022 оны 6-р сарын 24-нд АНУ-ын Дээд шүүх "*Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*" хэргийг шийдвэрлэж, 1973 оны "*Roe v. Wade*" болон 1992 оны "*Planned Parenthood v. Casey*" хэргүүдийг хянан шийдвэрлэсэн шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болгосон. Энэ нь АНУ-ын Үндсэн хуульд үр хөндөлтийн эрхийг баталгаажуулсан үндэсний түвшний хамгаалалтыг цуцалж, үр хөндөлтийн зохицуулалтыг мужийн эрх мэдэлд шилжүүлсэн хэрэг болжээ. Үүний үр дүнд зарим мужид үр хөндөлтийг бүрэн хориглосон бол зарим мужид

үр хөндөлтийн эрхийг хуулиар хамгаалж, эсхүл тодорхой хязгаарлалтууд тавьсан байна (nwlc.org, 2022).

БНСУ-д 2019 онд тус улсын Үндсэн хуулийн шүүхээс “үр хөндөлтийг гэмт хэрэгт тооцох хууль” нь Үндсэн хуулийн 37-р зүйлийг зөрчиж байна хэмээн дүгнэж, Засгийн газарт 2020 оны эцсээр шинэчилсэн хуулийг батлах үүрэг болгосны дагуу 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн үр хөндөлт нь гэмт хэргийн шинжгүй гэж хуульчилсан байна. Хэдийгээр тус улсад үр хөндөх эрхийг хамгаалах чиглэлээр энэ мэт эрх зүйн шинэчлэл хийгдсэн ч өсвөр насныхны шийдвэр гаргах эрх бодит байдлаар бүрэн хамгаалагдаагүй, нийгмийн зүгээс шүүмжлэл өндөр, 19 наснаас доош насанд үр хөндөлт хийлгэхэд асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл зайлшгүй шаардлагатай хэвээр байна.

2.2.Жирэмсэн болон төрсөн өсвөр насны охидын асран хамгаалагчийн үүрэг, хариуцлага

Жирэмсэн болон төрсөн өсвөр насны охидын асран хамгаалагчийн үүрэг, хариуцлага нь тухайн асрамж, дэмжлэгт байгаа хүний эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, боловсрол, сэтгэл зүй, нийгмийн дэмжлэг зэрэг олон талт хэрэгцээг хангахад чиглэсэн, хариуцлагатай үүрэг юм. Энэ нь зөвхөн гэр бүлийн дотоод асуудал төдийгүй хүүхдийн эрхийн хэм хэмжээ, олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомж, бодлоготой уялддаг.

Хүснэгт 7. Өсвөр насны ээж, түүний асран хамгаалагчид буюу эцэг эх үүрэг хүлээдэг эсэх

Улс	Өсвөр насны хүүхдийн өөрийн асран хамгаалагч давхар үүрэг хүлээдэг эсэх
Финланд	-Асран хамгаалагчийн үүрэг (hameenlinna.myintegration.fi, n.d.) : 18 нас хүрээгүй бол эмнэлгийн зарим шийдвэрт асран хамгаалагч хуулийн дагуу оролцох шаардлагатай. -Эрүүл мэндийн хууль болон төрөх эрхийн талаарх хуульд зааснаар төрөх болон үр хөндүүлэх асуудал дээр асран хамгаалагч бие даан шийдвэр гаргах эрхгүй. -Хүүхдийн эрхийг зөрчих, хүч хэрэглэх, эмнэлгийн тусламжаас татгалзах, хайхрамжгүй байдал гаргах зэргээр хууль зөрчсөн тохиолдолд хариуцлага тооцогдоно. -Харин жирэмслэлтийн шийдвэрийг тухайн өсвөр насны охин өөрөө шийдвэр гаргах эрхтэй.
Их Британи	- тухайн асрамж, дэмжлэгт байгаа этгээдийн нас, сэтгэл зүй, нөхцөл байдлаас хамаарч эцэг эх шийдвэр гаргаж болно. -Сэтгэл зүйн болон материаллаг дэмжлэг үзүүлэх эрхтэй. -Эмнэлгийн тусламж авах, төрөх эсвэл үр хөндөлт хийлгэх шийдвэрт зөвлөх хэлбэрээр оролцох боломжтой (gov.uk, n.d.).
АНУ	-Жирэмслэлттэй холбоотой хуулийн хариуцлага хүлээхгүй. -Хүүхдийн эрхийг зөрчих, хүч хэрэглэх, эмнэлгийн тусламжаас татгалзах, хайхрамжгүй байдал гаргах зэргээр хууль зөрчсөн тохиолдолд хариуцлага тооцогдоно (plannedparenthood.org, 2025).
БНСУ	-Жирэмслэлтэд эцэг, эх хуулийн хариуцлага хүлээхгүй. -Эцэг эх буюу асран хамгаалагч нь төрөхийг албадсан эсвэл үр хөндөлт хийлгэхийг хүчээр тулгасан, хүүхдэд хүчирхийлэл үзүүлсэн бол хуулийн хариуцлага хүлээнэ (generisonline.com, 2024).

Асран хамгаалагч нь жирэмсэн болон төрсөн өсвөр насны охидын хувьд хамгийн анхны дэмжигч, хамгаалагч, боловсрол олгогч байж, эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, эрх зүйн харилцаанд тухайн асрамж, дэмжлэгт байгаа этгээдийг төлөөлөх, хамгаалах, ухаалаг шийдвэр гаргахад нь дэмжих мөн амьдралын эргэлтийн мөчид ялгаварлан гадуурхал, дарамтаас хамгаалж, ирээдүйг нь зөв чиглүүлэх чухал нөлөө үзүүлдэг. Дурдсан улсуудад өсвөр насны охид жирэмсэн болсон тохиолдолд тэдний эцэг эх, хүүхдээ асрах, дэмжих, үүрэг хүлээдэг. Гэвч хууль зүйн хувьд өсвөр насны эх хүүхдээ өөрөө л асрах үүрэгтэй бөгөөд харин түүний эцэг, эх нь зөвхөн дэмжих үүрэгтэй. Хэрэв өсвөр насны эх хүүхдээ асрах чадваргүй бол, эцэг, эх нь шүүхэд хандаж, асран хамгаалагчийн эрх авах боломжтой байхаар хуульчилжээ. Энэхүү эрхийг авснаар эцэг, эх нь өсвөр насны эхийн хүүхдийг асрах, тэжээх хууль зүйн үүрэгтэй болдог (lastensuojelu.info, 2022) (gov.uk, n.d.) (grg.colostate.edu, 2025) (generisonline.com, 2024).

2.3.Өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийг үрчлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалт

Хүүхэд бүр гэр бүлтэй байх, хайр халамж дунд өсөж торних эрхтэй. Энэ эрхийг хангахын тулд улс орнууд өөрийн хууль, соёл, нийгмийн орчинд тохируулсан хүүхэд үрчлэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлдэг. Улс орнуудад өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийн үрчлэлтийн талаар тусгайлсан бодлого, зохицуулалт байхгүй бөгөөд хүүхэд үрчлэлтийн ерөнхий хэм хэмжээний хүрээнд зохицуулагддаг байна.

Финланд Улсад хүүхэд үрчлэх үйл явц нь маш нарийн зохицуулалттай, хүүхдийн эрхийг нэн тэргүүнд тавьсан хууль эрх зүйн тогтолцоотой байдаг. Үрчлэлтийн бүх үйл явц нь Гэрлэлтийн тухай хууль (PerheLaki)¹⁶, Хүүхэд үрчлэх тухай хууль (Adoption Act / AdoptioLaki)¹⁷ болон олон улсын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц зэрэгт үндэслэгддэг (Valvira.fi, 2012).

Их Британид хүүхэд үрчлэх үйл явц нь Хүүхдийн болон үрчлэлтийн тухай (Adoption and Children Act (2002))¹⁸ хуулиар зохицуулагддаг. Энэхүү хууль нь өмнөх Үрчлэлтийн тухай (Adoption Act) 1976 оны, Хүүхдийн тухай (Children Act) 1989 оны хуулиудыг шинэчлэн найруулж, үрчлэлтийн үйл явцыг орчин үеийн шаардлагад нийцүүлсэн байна. Тус хууль нь 2002 оны 11-р сарын 7-нд батлагдаж, 2005 оны 12-р сарын 30-нд бүрэн хэрэгжиж эхэлсэн байна (compactlaw.co.uk, n.d.).

АНУ-д хүүхэд үрчлэх үйл явц нь холбооны хууль болон тус бүрийн муж улсын хуулиар зохицуулагддаг. Гол хуулиуд нь (childwelfare.gov, n.d.) (govinfo.gov, n.d.) (nicwa.org, n.d.):

- Үрчлэлтийн болон гэр бүлийн аюулгүй байдлын тухай хууль (Adoption and Safe Families Act (ASFA, 1997))¹⁹ нь хүүхдийн сайн сайхан байдлыг нэн тэргүүнд тавьж, асрамжийн тогтолцоонд удаан хугацаагаар байхыг хязгаарлах зорилготой. Энэ хууль нь хүүхдийг тогтвортой гэр бүлд шилжүүлэхийг дэмждэг.

¹⁶ Финланд: Marriage Act (1987 [2001]). Хандах: <http://jafbase.fr/docUE/Finlande/LoiMariage.pdf>

¹⁷ Финланд: Adoption Act (1985). Хандах: <https://www.finlex.fi/en/legislation/translations/1985/eng/153>

¹⁸ Их Британи: Adoption and Children Act (2002). Хандах: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/38/contents>

¹⁹ АНУ: Adoption and Safe Families Act (1997). Хандах: <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/867>

- Уугуул хүүхдийн нийгмийн халамжийн тухай хууль (Indian Child Welfare Act (ICWA, 1978))²⁰ нь Америкийн уугуул иргэдийн хүүхдүүдийг үрчлүүлэх, асрамжид авах үйл явцад овгийн эрх мэдлийг хүлээн зөвшөөрч, тэдний соёл, гэр бүлийн бүтцийг хамгаалах зорилготой.
- Угсаатан хоорондын шилжилтийн тухай хууль (Interethnic Placement Act (IEPA, 1996))²¹ нь үрчлэлтийн үед арьс өнгө, үндэс угсаанд үндэслэн ялгаварлан гадуурхахыг хориглож, хүүхдийг хурдан, аюулгүй орчинд шилжүүлэхийг зорьдог.
- Аз жаргалтай үрчлэлтийг дэмжих тухай хууль (Fostering Connections to Success and Increasing Adoptions Act (2008))²² нь асрамжийн тогтолцоонд байгаа хүүхдүүдийг гэр бүлтэй болгох, ах дүү нарыг хамт байлгах, эрүүл мэнд, боловсролын хэрэгцээг хангах зэрэгт чиглэсэн.

БНСУ-д хүүхэд үрчлэлт нь 2012 оны 8-р сарын 5-аас хэрэгжиж эхэлсэн Тусгай үрчлэлтийн тухай хууль (Special Adoption Act)²³-иар зохицуулагддаг. Энэхүү хууль нь хүүхдийн эрх, сайн сайхан байдлыг хамгаалах, дотоодын үрчлэлтийг дэмжих, олон улсын үрчлэлтийн тоог бууруулах зорилготой юм (kumfa.or.kr, 2012).

2023 онд БНСУ-ын парламент Олон улсын үрчлэлтийн тухай хууль²⁴ болон Дотоодын үрчлэлтийн тусгай хууль²⁵ (Special Act on Domestic Adoption and Special Act on Intercountry Adoption)-г баталсан нь 2025 оны 7-р сарын 19-нөөс хэрэгжиж эхлэх ба мөн оны 10-р сарын 1-нээс Гаагийн конвенцын дагуу олон улсын үрчлэлтийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж эхлэхээр төлөвлөж байна (MOFA of Korea, 2025).

²⁰ АНУ: Indian Child Welfare Act (1978) Хандах: <https://www.congress.gov/bill/95th-congress/senate-bill/1214>

²¹ АНУ: Interethnic Placement Act (1996). Хандах: <https://www.cdss.ca.gov/inforesources/foster-care/multiethnic-and-interethnic-regulations>

²² АНУ: Fostering Connections to Success and Increasing Adoptions Act (2008). Хандах: <https://www.congress.gov/bill/110th-congress/house-bill/6893>

²³ БНСУ: Special Adoption Act (2012). Хандах: <https://kumfa.or.kr/wp-content/uploads/2022/08/2012-Special-Adoption-Act-english.pdf?u>

²⁴ БНСУ: Act on Intercountry Adoption (2023). Хандах: https://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=63751&type=part&key=8

²⁵ БНСУ: Special Act on Intercountry Adoption (2023). Хандах: https://elaw.klri.re.kr/kor_service/lawView.do?hseq=63250&lang=ENG

Хүснэгт 8. Өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийг үрчлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалт

Улс	Өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийг үрчлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалт
Финланд	<p>-Үрчлэлтийн тухай хууль²⁶-ийн 14-р зүйл: -Өсвөр насны эцэг эх үрчлэлтийн зөвшөөрлийг нийгмийн халамжийн тухай хуулийн (710/1982)-ийн 6-д заасан орон нутгийн нийгмийн халамжийн байгууллага эсвэл тус хуулийн 22 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан үрчлэлтийн байгууллагад хүргүүлнэ. -“Үрчлэлтийн тухай хууль”-ийн 15-р зүйл: Эцэг, эх үрчлэлтэд зөвшөөрөл өгөхдөө тухайн асуудлыг бүрэн тунгаахан байх ёстой бөгөөд хүүхэд төрснөөс хойш найман долоо хоног өнгөрсөн байх шаардлагатай. -“Үрчлэлтийн тухай хууль”-ийн 17-р зүйл: -Үрчлэлтийн зөвшөөрлийг үрчлэлтийн шийдвэр батлагдахаас өмнө цуцлах эрхтэй. -Шийдвэр гаргагч насанд хүрээгүй бол асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл эсвэл шүүхийн шийдвэр хэрэгтэй. -Хүүхдийн төрсний бүртгэл, ирээдүйд өөрийн гарал үүслээ мэдэх эрх хангагдсан байх.</p>
Их Британи	<p>-Хүүхдийн болон үрчлэлтийн тухай хууль²⁷-ийн 52-р зүйл: -Хүүхдийг үрчлэхийн тулд төрсөн эцэг эхийн зөвшөөрөл шаардлагатай. Наснаас үл хамааран, өсвөр насны ээж ч гэсэн хууль ёсны эх тул хүүхдийг үрчлүүлэхэд зөвшөөрөх, татгалзах бүрэн эрхтэй. -16-аас дээш насны ээж хүүхдээ үрчлүүлэхдээ өөрөө шийдвэр гаргаж чадах эсэхийг мэргэжлийн байгууллагууд үнэлнэ. -16-аас доош насны ээж бол түүний эцэг эх асран хамгаалагч эсвэл шүүхийн шийдвэрээр баталгаажуулна. -Хүүхэд төрснөөс хойш 6 долоо хоногийн дараа үрчлүүлэх зөвшөөрөл гаргаж болно (шүүхээр хянан баталгааждаг) Шүүгч дараах зүйлсийг харгалзан үздэг: -Хүүхдийн эхийн зөвшөөрөл- хууль ёсны албадлагын шинжгүй байх -Хүүхдийн сайн сайхан байдал -Тухайн үрчлэгчийн чадамж, амьдрах орчны үнэлгээ</p>
АНУ	<p>-Хүүхдийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль²⁸ -Үрчлэлтийн тухай хууль²⁹ -Хүүхэд төрснөөс хойш тодорхой хугацаа (24-72) өнгөрсний дараа үрчлүүлэх зөвшөөрөл өгч болно. -Өсвөр насны охин төрсний дараа хууль ёсны эцэг эх болдог, тиймээс түүний эцэг эх буюу асран хамгаалагч нь шууд шийдвэр гаргах эрхгүй, дэмжлэг үзүүлэх хэлбэрээр оролцдог. -Тухайн өсвөр насны ээж нас, оюуны хөгжил, сэтгэлзүйн байдал хангалтгүй бол шүүх эсвэл асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл шаардагдаж болно.</p>

²⁶ Финланд: Adoption Act (1985). Хандах:

<https://www.finlex.fi/en/legislation/translations/1985/eng/153>

²⁷ Их Британи: Adoption and Children Act (2002). Хандах:

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/38/contents>

²⁸ АНУ: Child Abuse Prevention and Treatment Act (1973 [2023]). Хандах:

<https://www.congress.gov/bill/93rd-congress/senate-bill/1191>

²⁹ АНУ: Adoption and Safe Families Act (1997). Хандах: <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/867>

<p style="text-align: center;">БНСУ</p>	<p>-Тусгай үрчлэлтийн тухай хууль (Special Adoption Act 2012)³⁰- ийн 13-р зүйл: Тус хуулийн 12.1 дэх хэсэгт заасан хүүхэд үрчлүүлэх зөвшөөрлийг тухайн хүүхэд төрснөөс хойш 7 хоногийн дараа гаргана.</p> <p>-Тусгай үрчлэлтийн тухай хуулийн 11-р зүйл: Хүүхэд үрчлэх явцад шүүхийн зөвшөөрөл шаардлагатай ба хүүхдийн төрсний гэрчилгээ, хүүхэд болон үрчлэгчийн бусад нөхцөл байдлыг нотолсон баримт бичгийг шаардана.</p> <p>- Тусгай үрчлэлтийн тухай хуулийн 11-р зүйл: Шүүх зөвшөөрөл өгөхдөө үрчлэгчийн зорилго, хүүхэд асрах чадвар, хүүхдийн сайн сайхан байдлын талаар харгалзан үзнэ.</p> <p>-Иргэний хуульд зааснаар насанд хүрээгүй гэж тооцогдоно.</p> <p>-Насанд хүрээгүй хүний хууль, эрх зүйн үйлдэлд асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл шаардлагатай байдаг. Энэ нь хүүхэд үрчлэх шийдвэрт шууд хамааралтай.</p> <p>-Эцэг эх буюу асран хамгаалагч зөвшөөрөл өгөх үүрэгтэй тал болдог эсвэл шүүхийн зөвшөөрөл шаардагдана (kumfa.or.kr, 2012).</p>
--	---

Дээр дурдсан улс орнуудын хүүхэд үрчлэх тухай хууль тус бүр ялгаатай боловч Их Британи, Финланд улсууд өсвөр насны ээжийн наснаас хамааран тухайн хүүхдийг үрчлэх эсэх талаар шийдвэр гаргаж болохоор харагдаж байна. Ингэхдээ шүүхийн шийдвэр, мэргэжлийн холбогдох байгууллагуудын шийдвэрийг үндэслэнэ. АНУ-ын хувьд муж бүр өөр хуультай ч холбооны удирдамжийг дагадаг. БНСУ-ын хувьд 2012 онд “Тусгай үрчлэлтийн тухай хууль” батлагдсанаар олон улсын үрчлэлт буурч, дотоодын үрчлэлт нэмэгдсэн. Энэ хуулиар асран хамгаалагчийн буюу эцэг эхийн зөвшөөрөл шаардлагатай болсон.

³⁰ БНСУ: Special Adoption Act (2012). Хандах: <https://kumfa.or.kr/wp-content/uploads/2022/08/2012-Special-Adoption-Act-english.pdf?utm>

ГУРАВ. ӨСВӨР НАСНЫ ЭЭЖ БОЛОН ТҮҮНИЙ ХҮҮХДИЙН НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН АСУУДАЛ

3.1. Өсвөр насны ээж болон түүний хүүхдэд үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ

Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ нь иргэдэд төрөөс үзүүлж буй тусламж, дэмжлэг, хамгааллын цогц арга хэмжээ юм. Энэ нь хүн бүрийг эрх тэгш амьдрах, нийгмийн харилцаанд бүрэн оролцох, суурь хэрэгцээгээ хангах боломжоор хангахыг зорьдог.

Улс орнууд өсвөр насны ээжүүдэд зориулсан нийгмийн халамжийн үйлчилгээний хүрээнд санхүүгийн дэмжлэг, эрүүл мэндийн үйлчилгээ, сэтгэл зүйн дэмжлэг, боловсролын боломж зэрэг олон талт үйлчилгээг үзүүлдэг. Гэсэн хэдий ч, үйлчилгээний хүртээмж, чанар, нийгмийн хандлага зэрэг нь улс орон бүрд өөр өөр байдаг байна.

Хүснэгт 9: Өсвөр насны ээж болон нярайд үзүүлэх нийгмийн халамжийн тусламж үйлчилгээ

Улс	Санхүүгийн дэмжлэг	Сэтгэл зүйн дэмжлэг	Эх хүүхдийн тэтгэмж
Финланд	Хүүхдийн тэтгэмж: хүүхдэд 17 нас хүртэл сар бүр олгодог. Асаргааны тэтгэмж: Хүүхдээ гэртээ асарч буй эцэг эхэд олгоно. Тусгай асаргааны тэтгэмж: тусгай хэрэгцээт хүүхдээ асарч буй эцэг эхэд олгогдоно (yle.fi, n.d.) (infofinland.fi, 2025) (stm.fi, n.d.).	Сэтгэл зүйн асуудалтай холбоотой зөвлөгөө өгөх.	Эхийн багц: энэ нь нярайд хэрэгтэй зүйлсийг агуулсан багц юм. Үүнд: -Хүйсийн ялгаагүй хувцас; -Живх, ор хөнжлийн хэрэгсэл; -Тоглоом, ном г.м.
Их Британи	-Халамжийн тэтгэмж: Энэ дотроо нь 2 төрөл байдаг. 1.Бүх нийтийн хөнгөлөлт (Universal Credit) хүүхэд бүрд сар бүр хамгийн багадаа 315 паунд олгогддог бөгөөд орлогоос хамааран хэмжээ нь өөрчлөгддөг. 2.Хүүхдийн тэтгэмж (Child Benefit) хүүхэд бүрд өрхийн орлогоос үл хамааран жилд 1,355 паундыг 7 хоног бүр олгодог. -Суралцахад хандахуй (Care to learn) хөтөлбөр- Энэ хөтөлбөр нь 20-оос	- Хөүм Старт (Home-Start UK): Энэхүү байгууллага нь 25 наснаас доош ээжүүдийн бүлгүүдийг зохион байгуулж, тэдэнд сэтгэлзүйн дэмжлэг, зөвлөгөө өгдөг. Энэ нь залуу ээжүүдийн ганцаардлыг бууруулах, өөртөө итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн.	-19 нас хүрээгүй жирэмсэн охидод зориулж мэргэжлийн сувилагч тэдэнд жирэмслэлтийн эхэн үеэс эхлэн хүүхэд 2 нас хүртэлх хугацаанд гэрээр нь зочлон зөвлөгөө, дэмжлэг үзүүлдэг. -Үүнд эрүүл мэнд, хүүхэд асрах, боловсрол, ажил эрхлэлт зэрэг сэдвийн зөвлөгөө багтана.

	<p>доош насны ээжүүдэд сургууль, боловсролоо үргэлжлүүлэхэд нь туслах зорилготой бөгөөд тээврийн зардал, сургалтын төлбөр, хүүхэд асрах зардлын нөхөн олговор (7 хоног бүр 180-195 паунд) зэрэг олон тусламж, дэмжлэг үзүүлдэг.</p> <p>-Анхны хүүхдээ төрүүлж буй бага орлоготой гэр бүлүүдэд зориулсан нэг удаагийн 500£-ийн тэтгэмж байдаг. Энэхүү тэтгэмжийг тодорхой нөхцөл хангасан тохиолдолд авах боломжтой (gov.uk, n.d.) (home-start.org.uk, n.d.) (assets.publishing.service.gov.uk, n.d.).</p>		
АНУ	<p>-Жирэмсэн эмэгтэй, нярай хүүхэдтэй ээжүүдэд зориулсан баталгаатай орлогын хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг. Жирэмсний үед 1,500\$, хүүхэд төрсний дараа сар бүр 500\$-ийн мөнгөн тусламж үзүүлдэг (cityofflint.com, 2024) (mhmtteen.org, 2022). Эдгээр хөтөлбөрүүдэд өсвөр насны ээж хамрагдах боломжтой. (Флинт, Мичиган)</p>	<p>-Төрөхийн өмнөх зөвлөгөө; -Төрсний дараах сэтгэл зүйн зөвлөгөө; -Хүүхэд асрах сургалт.</p>	<p>-Өсвөр насны ээжүүдэд орон байр, хүүхэд асрах үйлчилгээ, хувийн хөгжил, зорилго тодорхойлох, үнэгүй хувцас, хүүхдийн хэрэгсэл олгох, эцэг эхийн ур чадварт сургах, эрүүл мэнд, хоол тэжээлийн сургалт, мэргэжлийн зөвлөгөө зэрэг олон төрлийн үйлчилгээ үзүүлдэг.</p>
БНСУ	<p>-2022 оны 01 дүгээр сараас эхлэн жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд нэг удаа 1 сая воны тэтгэмж олгож байгаа ба тус тэтгэмжийг төрөхөөс өмнө эмнэлгийн үзлэг, анхны асаргааны зардалд ашиглах боломжтой (morningcalmbirthing.com, n.d.) (icloudhospital.com, 2025).</p>	<p>-Өсвөр насны ээжүүдэд зориулсан сэтгэлзүйн зөвлөгөө, хүүхэд асрах сургалт, боловсролын дэмжлэг зэрэг үйлчилгээг үзүүлдэг. Эдгээр хөтөлбөрүүд нь ээжүүдийн өөртөө итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх, хүүхдээ зөв асрах чадварыг хөгжүүлэх зорилготой.</p>	<p>-Төрсний дараах асаргаа (Санхүжори (산후조리)): Энэ нь төрсний дараах эх, хүүхдийн асаргааны уламжлалт систем бөгөөд эхчүүдэд амралт, сэтгэлзүйн дэмжлэг, хүүхэд асрах зөвлөгөө зэрэг үйлчилгээг үзүүлдэг. Санхүжори төвүүд нь эхчүүдэд зориулсан тусгай байр, хоол хүнс, эрүүл мэндийн</p>

			үйлчилгээ зэргийг санал болгодог. -Төрсний дараах үеийн тусламж, үйлчилгээний мэргэжилтэн (Санхүжориса (산후조리사)): Эдгээр нь гэрээр очиж төрсний дараах асаргааны үйлчилгээ үзүүлдэг мэргэжилтнүүд бөгөөд эхчүүдэд өдөр тутмын амьдралд тусалцаа үзүүлдэг.
--	--	--	--

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар

Судалгаанд хамрагдсан улсуудын өсвөр насны ээжид үзүүлж буй нийгмийн халамж, дэмжлэг нь хууль эрх зүй, төрийн бодлого, нийгмийн хандлага, мөн төсвийн чадамж, соёлын үнэт зүйлс зэргээсээ хамааран харилцан ялгаатай байна. Гэвч нийтлэг зүйл нь эдийн засгийн тусламж, хүүхэд асаргааны дэмжлэг, сэтгэл зүйн зөвлөгөө, үйлчилгээгээр дамжуулан дэмжлэг олгодог явдал юм. Финланд Улс энэ чиглэлийн тусламж дэмжлэгийг хамгийн тогтвортой, өргөн хүрээтэй олгодог бөгөөд бусад улсаас ялгаатай нь тусгай хэрэгцээт асаргааны хүүхэдтэй эцэг, эхчүүдэд тэтгэмж олгогддог байна.

3.2. Өсвөр насны ээжийн жирэмсний буюу төрсний дараа үргэлжлүүлэн суралцахтай холбоотой зохицуулалт

Өсвөр насны охидын жирэмслэлт нь зөвхөн эрүүл мэндийн асуудал бус, боловсрол, ирээдүйн хөдөлмөр эрхлэлт болон цаашдын амьдралын чанарт шууд нөлөөлдөг. Иймээс улс орнууд өсвөр насны ээжүүдийн сургуульдаа үргэлжлүүлэн суралцах эрхийг хангах, дэмжих уян хатан бодлого хэрэгжүүлдэг.

Хүснэгт 10: Өсвөр насны ээж жирэмсэн болон төрсний дараа үргэлжлүүлэн суралцахтай холбоотой зохицуулалт

Улс	Үргэлжлүүлэн суралцах эрхтэй эсэх	Төрсний дараа суралцах боломж	Хуулийн зохицуулалт/ Зарчим	Дэмжлэгийн хэлбэр
Финланд	Боловсролын ерөнхий хууль (Basic education Act)-аар 7-16 насны хүүхдүүдийн боловсрол заавал олгогдох ёстой бөгөөд ямар ч нөхцөлд сургуульд суралцах боломжийг	Тийм	-Боловсролын ерөнхий хууль (Basic education Act)-аар уян хатан боловсрол олгох, заавал сургах үүрэгтэй. -Финланд улсын Үндсэн хуулийн болон хүүхдийн	-Гэрээр, онлайнаар гэх мэт сургалтын уян хатан хэлбэр, хуваариараар хичээллэх; -хэрэгцээнд нь нийцүүлсэн сургалтын ганцаарчилсан төлөвлөгөө гаргах.

	олгох ёстой байдаг (futurepolicy.org, 2021) (stm.fi, n.d.) (suami.fi, 2022).		эрхийн тухай хууль, олон улсын конвенцуудаар бүх хүүхэд боловсрол эзэмших эрхтэй. Ямар ч шалтгаантай, тухайлбал жирэмсэн болон хүүхэд төрүүлэх зэрэг нөхцөлөөс үл хамаарч энэ эрх нь хамгаалагдах ёстой (lastensuojelu.info, 2022).	
Их Британи	-Жирэмсэн болон төрсөн өсвөр насны охидод зориулан сургалтын орчинд тохируулга хийх (reasonable adjustments) үүрэгтэй (жишээ нь: хичээлийн цагийн уян байдал, бусад сургалтад хамруулах г.м) (ocr.org.uk, 2022).	Тийм	-Боловсролын тухай хууль (Education Act 1996), Тэгш байдлын тухай хууль (Equality Act 2010) –аар ялгаварлан гадуурхалыг хориглодог (merton.gov.uk, 2014).	-Хүүхэд харах дэмжлэг; -Сэтгэл зүйн зөвлөгөө.
АНУ	-Ихэнх мужид тийм (ed.gov, n.d.). -Боловсролын тэгш байдлын тухай (Title IX -Equality in Education) хуулиар охид жирэмсэн болон төрсний дараа сургуульдаа үргэжлүүлэн суралцах, хичээлийн уян хатан цагийн хуваариар суралцах эрхтэй. Хэрэв бусдаас нэр хоч өгөх, доромжлох, ялгаварлан гадуурхах тохиолдолд сургуулийн зүгээс таслан зогсоох,	Ихэнх мужид тийм	-Муж бүрийн зохицуулалт өөр хэдий ч, Холбооны хуулиар жирэмсэн болон хүүхэдтэй болсон сурагчдыг ялгаварлан гадуурхахыг хориглодог.	-Хичээлийн цагийн уян хуваарь; -Чөлөө олголт; -Нөхөн сургалт.

	урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах үүрэгтэй. (abetterbalance.org, n.d.).			
БНСУ	Тийм, гэвч төрсний дараа сургуульдаа буцаж суралцах эсэх асуудал хуулиар бүрэн зохицуулагдаагүй (koreatimes.co.kr, 2010) (onmanorama.com, n.d.). Нийгмийн зүгээс сөрөг хандлагатай байдаг боловч сүүлийн үед “Ахлах ангийн ээж” (High School Mama) телевизийн реалити нэвтрүүлэг гарсан нь өсвөр насны ээжүүдийн нөхцөлийг олон нийтэд харуулах, ойлгуулах, дэмжлэг авах боломжийг нэмэгдүүлжээ (koreaboo.com, n.d.).	Боломжтой ч бага дэмжлэгтэй	-Боловсролын тухай, хүүхдийн тухай, нийгмийн халамжийн зэрэг холбогдох хууль тогтоомжоор бүрэн зохицуулагдаагүй.	-Зарим орон нутгийн боловсролын төвд уян зохион байгуулалт хийх, мөн төрийн бус байгууллагын дэмжлэг үзүүлэх зэрэг арга замууд бий.

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар

Дээрх мэдээллээс харахад өсвөр насны ээжүүдийн боловсролын эрхийг хамгаалах, хангах, дэмжих бодлого, зохицуулалт нь улс орон бүрд өөр өөр байдаг. Финланд улсад өсвөр насны ээжүүд жирэмсэн болон төрсний дараа суралцах эрхтэй бөгөөд энэ нь хууль болон бодлогоор бүрэн баталгаажсан байдаг. Финландын боловсролын тогтолцоо нь тэгш, хүртээмжтэй байдлыг эрхэмлэдэг бөгөөд жирэмсэн эсвэл хүүхэдтэй болсон ч суралцахаа үргэлжлүүлэхийг хөхиүлэн дэмждэг. Их Британид өсвөр насны жирэмсэн сурагчдыг ялгаварлан гадуурхахыг хуулиар хориглодог бөгөөд тэд цааш үргэлжлүүлэн суралцах бүрэн эрхтэй. Энэ эрхийг Тэгш эрхийн тухай (Equality Act, 2010) хуулиар хамгаалсан байна. АНУ-д өсвөр насны жирэмсэн болон хүүхэдтэй сурагчид жирэмсний үед болон төрсний дараа боловсролоо үргэлжлүүлэх хууль ёсны эрхтэй. Энэ эрхийг Холбооны хуулиар бататгасан бөгөөд. Холбооны ЗГ-аас санхүүжилт авдаг бүх боловсролын байгууллагуудад үйлчилдэг. Тус хуулиар сургуулийн орчинд жирэмсэн эсвэл хүүхэдтэй болсон сурагчдыг ялгаварлан гадуурхахыг хориглодог. Энэ нь жирэмсний, төрөлтийн, жирэмслэлтийг зогсоосны дараах нөхцөл байдал, эсвэл эдгээртэй холбоотой нөхөн сэргээх хугацаанд ч хамаарна. Мөн сургуулиуд жирэмсэн

сурагчийг хичээл, сургуулийн үйл ажиллагаанаас хасах, эсвэл тусад нь чанар муутай өөр хөтөлбөрт шилжүүлэхийг зэргийг ч хориглодог. Харин БНСУ-д өсвөр насны жирэмсэн болон хүүхэдтэй болсон сурагчдын боловсролын эрхийг хамгаалах зорилгоор хууль, бодлогын түвшинд анхан шатны алхмууд хийгдсэн ч, бодит амьдралд нийгэм, олон нийтийн хандлага, сургуулийн дотоод дүрэм зэрэг олон хүчин зүйлсээс шалтгаалан энэхүү эрх хэрэгжихэд хүндрэлтэй байдаг байна.

3.3.Өсвөр насны ээжтэй хүүхдийн эрх хамгааллын туршлага, хэрэгжүүлж буй бодлого

Хүүхдийн эрхийг хамгаалах бодлого, туршлага нь улс орон бүрд харилцан адилгүй өөр, өөрийн онцлогтой байдаг. Дараах улс орнуудад өсвөр насны ээжээс төрсөн хүүхдийн эрхийн тусгайлсан зохицуулалт байдаггүй бөгөөд хүүхдийн эрхийг хамгаалах ерөнхий хууль, дүрэм, бодлогын хүрээнд эдгээр хүүхдүүдийн эрхийг хамгаалж, дэмжлэг үзүүлдэг байна. Доорх мэдээлэлд Финланд, Их Британи, АНУ, БНСУ-ын хүүхдийн эрхийг хамгаалах бодлого, өсвөр насны охидын жирэмслэлтээс хамгаалж, хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнүүдийг ерөнхийлсөн товч байдлаар танилцуулж байна. Үүнд:

Финланд Улс:

Хүүхдийн халамжийн тухай хууль

Финландын хүүхэд хамгааллын эрх зүйн үндэс нь 2007 оны Хүүхдийн халамжийн тухай хууль (Child Welfare Act, 417/2007) бөгөөд энэ хууль 2008 оны 1-р сарын 1-ээс хүчин төгөлдөр болсон. Энэхүү хууль нь өмнөх 1983 оны хуулийг шинэчилж, хүүхдийн эрхийг хамгаалах, сайн сайхан байдлыг хангах зорилготой. Энэ хууль нь хүүхдийн аюулгүй байдал, хүмүүжил, тусгай хамгаалалт, зөв төлөвшилтэй байх эрхийг хамгаалахад чиглэдэг. Хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах нь хүүхэдтэй холбоотой аливаа шийдвэрт нэн тэргүүнд тавигдах тухай хуульд заасан байдаг (finlex.fi, n.d.). Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц нь Финланд улсад мөн хууль ёсны хүчинтэй бөгөөд хүүхэд хамгааллын олон практикийн үндэс суурь болдог.

Финланд Улс өсвөр насны охидын жирэмслэлтээс сэргийлж хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ:

- *Нөхөн үржихүйн боловсрол:* Ерөнхий боловсролын бүх сургуульд нөхөн үржихүй, эрүүл мэндийн боловсролын хичээлүүд заагддаг. Хичээлүүд нь бэлгийн харьцаа, жирэмслэлтээс хамгаалах арга, харилцааны ур чадвар зэрэг сэдвийг хамардаг. Энэхүү боловсрол нь өсвөр насныханд бие махбод, сэтгэл зүй, нийгмийн харилцааны хувьд бэлэн байдал, хариуцлагатай шийдвэр гаргах чадварыг хөгжүүлэхэд чиглэсэн. Энэ төрлийн боловсрол нь өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшнийг бууруулахад чухал үүрэгтэй гэж үздэг байна. (optimistdaily.com, 2024)
- *Жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгсэл:* Зарим бүс нутагт (Турку, Тампере) 15 наснаас дээш бүх хүмүүст жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийг үнэгүй олгодог. Энэ төрлийн үйлчилгээ нь өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшнийг бууруулахад үр дүнтэй гэж үздэг. (BMJjournals, 2025)
- *Эрүүл мэндийн үйлчилгээ:* Сургуулийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ, өсвөр насныханд зориулсан клиникүүд, гэр бүл төлөвлөлтийн зөвлөгөө зэрэг ордог. Эдгээр үйлчилгээ нь эрсдэлтэй жирэмслэлт, бэлгийн замын халдварт өвчин зэргээс сэргийлэх зорилготой байна.

Их Британи:

Хүүхдийн тухай хууль

Их Британи Улсад хүүхэд хамгааллын тогтолцоо нь Хүүхдийн тухай хууль (Children Act 1989)-д үндэслэгдсэн бөгөөд үүний дараа нэмэлт өөрчлөлтөөр шинэчлэгдсэн. (www.legislation.gov.uk, n.d.) Хүүхэд хамгааллын тухай хууль нь хүүхдийн сайн сайхан байдлыг нэн тэргүүнд тавих, шүүх болон бүх төрийн байгууллагууд аливаа шийдвэр гаргахдаа хүүхдийн ашиг сонирхлыг хамгийн түрүүнд харгалзан үзэх ёстой гэж заасан байна. Эцэг эхийн үүрэг, хариуцлагын талаар хууль нь эцэг эхэд хүүхдээ хамгаалах, халамжлах, сургах, хөгжүүлэх үүрэг хүлээлгэдэг. Эцэг эхийн эрх нь хариуцлагатай хамт явагдана.

Хүүхдийн оролцоо: хүүхдийг өөрийн асуудалд санал бодлоо илэрхийлэх боломжтой байлгах, тэдний нас, ойлгох чадварт нийцүүлэн үзэл бодлыг нь харгалзан шийдвэр гаргах шаардлагатай.

Аюулгүй, тогтвортой орчинд амьдрах эрх: Хүүхдэд өөрийн гэр бүлд эсвэл түүнтэй дүйцэхүйц халамжтай орчинд амьдрах нөхцөлийг хангах талаар тусгагдсан байдаг байна. Хамгийн бага хязгаарлалтаар оролцох зарчим-Төрийн оролцоо нь хүүхдэд хамгийн бага дарамт, хязгаарлалттайгаар, хүүхдийн сайн сайхны төлөө байх ёстой. Хүүхдийг, зайлшгүй шаардлага гарсан тохиолдлоос бусад үед, гэр бүл нь өөрөө асарч, халамжлах нь хамгийн зохистой.

Төрийн байгууллагын оролцоо: Энэ нь зөвхөн зайлшгүй шаардлагатай нөхцөлд хийгдэх бөгөөд хүүхдийг аль болох гэр бүл дотор нь өсгөхийг эрхэмлэхийг заажээ. Эдгээр зарчмууд нь Их Британи дахь хүүхэд хамгааллын бүх бодлого, шийдвэр, үйл ажиллагаанд үндэс суурь болж өгдөг (www.legislation.gov.uk, n.d.) (house of commons library, 2024).

Их Британи Улс өсвөр насны охидын жирэмслэлтээс сэргийлж хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ:

1999 онд Их Британийн Засгийн газар “Өсвөр насны жирэмслэлтийг бууруулах стратеги (Teenage Pregnancy Strategy)” нэртэй хөтөлбөрийг улс орон даяар хэрэгжүүлж эхэлсэн (reproductive-health-journal.biomedcentral.com, 2016).

Уг стратеги нь дараах дөрвөн үндсэн чиглэлээр хэрэгжсэн цогц үйл ажиллагааны хөтөлбөр байв:

1. Үндэсний болон орон нутгийн түвшинд уялдаа холбоотой хамтын ажиллагаа
2. Сургуулийн бэлгийн болон харилцааны боловсролыг сайжруулах, жирэмслэлтээс хамгаалах үр дүнтэй хэрэгслүүдийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар урьдчилан сэргийлэх ажлыг сайжруулах
3. Залуус болон эцэг, эхчүүдэд чиглэсэн мэдээллийн кампанит ажил
4. Залуу эцэг, эхчүүдэд зориулсан уялдаатай дэмжлэгийн тогтолцоо

Залуу эцэг, эхчүүдэд үзүүлсэн дэмжлэг нь уг стратегийн чухал бүрэлдэхүүн хэсэг байсан. Богино хугацаанд энэ нь хүсээгүй дахин жирэмслэлтээс сэргийлэхэд тусалсан бол урт хугацаандаа үе дамжсан ядуурлын мөчлөгийг таслах, өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн эрсдэлийг бууруулахад чухал нөлөө үзүүлсэн. Стратегийг үндэсний, бүсийн болон орон нутгийн түвшинд бүтэцлэгдсэн хэлбэрээр хэрэгжүүлж, 10 жилийн турш зориулалтын санхүүжилттэйгээр хэрэгжүүлсэн.

Хөтөлбөрийн үр дүн:

- 1998 оноос хойш 18-аас доош насны жирэмслэлтийн түвшин тогтмол буурсан.

- 2014 оны үзүүлэлт нь 1998 оны суурь түвшнээс 51%-иар доогуур байсан.
- Ядуурлын түвшин өндөр бүс нутагт ч ихээхэн бууралт гарсан. (Hadley, 2016)

Америкийн Нэгдсэн Улс:

АНУ-ын Хүүхдийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль нь хүүхдийг хүчирхийлэл, үл хайхрах, мөлжлөг, хүнд нөхцөлд амьдрахаас хамгаалах зорилготой холбоот улсын хэмжээний хууль тогтоомжуудын цогц юм (acf.gov, 2019).

Тус хууль 1974 онд батлагдсан, түүнээс хойш АНУ-ын Конгресс нь муж улсын хүүхэд хамгаалал, халамжийн үйлчилгээний тогтолцоонд нөлөөлсөн олон нэмэлт, өөрчлөлтийг уг хууль оруулсан. Энэ хууль нь Хүүхдийн хүчирхийллийг илрүүлэх, мэдээлэх, урьдчилан сэргийлэх хамгаалах үндэсний стандарт тогтоосон анхны хууль юм. (childwelfare.gov, 2019).

“Үрчлэлт болон аюулгүй гэр бүлийн тухай хууль” 2008 онд батлагдсан. Насанд хүрч буй (18–21 нас) асрамжийн хүүхдүүдэд боловсрол, орон сууц, эрүүл мэндийн дэмжлэг үзүүлэх зорилготой. Хүүхдийг төрөл төрөгсдөөр нь асруулах, ах эгч нартайгаа хамт байлгах бодлогыг дэмждэг (congress.gov.com).

“Хүүхдийн шударга ёсны тухай хууль”-1984 онд батлагдсан. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл, бэлгийн мөлжлөг, гэмт хэргийн хэргүүдэд хууль эрх зүйн шударга ажиллагаа, хамгааллын системийг сайжруулах зорилготой. Шүүхийн ажиллагаа дахь хүүхдийн эрх, оролцоог хамгаалж, сургагч багш, мөрдөгчдөд зориулсан бэлтгэлийг дэмждэг (nationalchildrensalliance.org, 2025).

АНУ-ын хүүхэд хамгааллын тогтолцоо нь төвлөрсөн бус, муж тус бүр өөрийн бодлого, хөтөлбөртэй боловч холбооны хууль тогтоомжид нийцэж ажиллах шаардлагатай. Дээр дурдсан хуулиуд нь улс орон даяар хүүхдийг хамгаалах, хүчирхийллээс сэргийлэх, халамжийн тогтолцоог шинэчлэхэд чиглэгдсэн үндсэн суурь хуулиуд юм.

Америкийн Нэгдсэн Улс өсвөр насны охидын жирэмслэлтээс сэргийлж хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ: (opa.hhs.gov, n.d.)

- *Өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр* (Teen Pregnancy Prevention Program – TPP): АНУ-ын Эрүүл мэнд, Хүн амын асуудал хариуцсан албанаас (Office of Population Affairs) хэрэгжүүлдэг энэхүү хөтөлбөр нь нотолгоонд суурилсан, тухайн хүүхдийн насанд тохирсон нөхөн үржихүйн боловсролыг олгодог. Мөн өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин өндөр бүс нутгуудад чиглэсэн олон байгууллагуудад санхүүжилт олгож үйл ажиллагааг нь дэмждэг байна. (opa.hhs.gov, 2020)
- *Хувь хүний хариуцлага-боловсролын хөтөлбөр*: Өсвөр насныханд нөхөн үржихүйн боловсрол, жирэмслэлтээс хамгаалах арга хэрэгслийн талаар мэдээлэл олгох, ур чадвар эзэмшүүлэх зорилготой. Энэхүү хөтөлбөр нь орон нутгийн байгууллагууд болон төрийн бус байгууллагуудад санхүүжилт олгож, түүгээр өсвөр насны охидын жирэмслэлт болон бэлгийн замаар дамжих халдвараас сэргийлэхэд чиглэсэн сургалт, үйлчилгээг үзүүлдэг байна. (acf.gov, 2020)
- *Гэр бүл төлөвлөлтийн хөтөлбөр*: Бага орлоготой болон даатгалгүй өсвөр насныханд жирэмслэлтээс хамгаалах үйлчилгээ, зөвлөгөө, шинжилгээ зэргийг үнэ

төлбөргүй эсвэл хөнгөлөлттэй үнээр үзүүлдэг. Энэхүү хөтөлбөр нь өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшнийг бууруулахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг байна. (wikipedia.org, 2025)

- *Жирэмслэлтээс урт хугацаанд хамгаалах арга хэрэгслийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх бодлого*: Өсвөр насныханд зориулсан урт хугацааны жирэмслэлтээс хамгаалах арга хэрэгслийн (IUD, имплант) хүртээмжийг нэмэгдүүлэхийг дэмждэг. Эдгээр арга хэрэгслүүд нь хэрэглэгчийн хяналт бага шаарддаг бөгөөд үр дүн өндөртэй гэж үздэг. (archive.cdc.gov, 2015)

Нөхөн үржихүйн боловсролын хөтөлбөрүүд: АНУ-ын сургуулиудад нөхөн үржихүйн боловсролын хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлдэг боловч муж бүрийн бодлого, хөтөлбөрийн агуулга ялгаатай байдаг. Зарим мужууд "abstinence-only" буюу зөвхөн бэлгийн харилцаанаас татгалзахыг сурталчилсан хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлдэг бол бусад нь иж бүрэн нөхөн үржихүйн боловсролыг дэмждэг. (congress.gov, 2024)

АНУ-д өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин сүүлийн хэдэн арван жилийн хугацаанд мэдэгдэхүйц буурсан. 1991 онд 15–19 насны охидын 1,000-д ногдох төрөлтийн түвшин 61.8 байсан бол 2022 онд 13.6 болж 78%-иар буурсан байна. Гэсэн хэдий ч арьс өнгө, нийгэм-эдийн засгийн ялгаа, боловсролын хүртээмж зэрэг хүчин зүйлсээс шалтгаалан өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин муж бүрд ялгаатай хэвээр байна. (congress.gov, 2024)

Бүгд Найрамдах Солонгос Улс:

Тус улсын “Хүүхэд хамгааллын тухай хууль” (elaw.klri.re.kr, n.d.) 1997 онд батлагдаж 1998 оны 1 дүгээр сарын 1-ээс эхлэн дагаж мөрдөж эхэлсэн. Тус хуулийн зорилго нь хүүхдийг эрүүл, аюулгүй орчинд өсөж торних нөхцөлийг бүрдүүлэх, аз жаргалтай амьдрах боломжоор хангахад оршино гэж хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан. Тус хуулиар төрийн болон орон нутгийн захиргааны байгууллагын үүргийг тодорхой зааж өгсөн. Тухайлбал, хүүхдийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд, амьжиргааг дэмжих зорилгоор хүүхэд, тэдний гэр бүлийг дэмжих бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлэх, хүүхдийн сурч боловсрох эрхийг хамгаалах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах, шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх, Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцыг хэрэгжүүлэх үүргүүдийг нарийвчлан заасан байна.

БНСУ-ын өсвөр насны охидын жирэмслэлтээс сэргийлж хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ:

- *Нөхөн үржихүйн боловсрол*: БНСУ-ын сургуулиудад нөхөн үржихүйн боловсролыг 1984 оноос зааж эхэлсэн ба 2007 онд Эрүүл мэндийн тухай хуулийг шинэчилж, бүх сургуулиудад жил бүр дор хаяж 15 цагийн нөхөн үржихүйн боловсрол үзүүлэхийг зорьсон. Гэсэн хэдий ч сургалтын агуулга нь ихэвчлэн биологид төвлөрдөг тул жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгсэл, зөвшөөрөл (consent), хүйсийн тэгш байдал зэрэг орчин үеийн агуулгууд хангалтгүй хамрагддаг байна. (koreajoongangdaily.joins.com, 2023)
- *Жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийн хүртээмж*: Өсвөр насныхны дунд жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийн хэрэглээ сүүлийн жилүүдэд нэмэгдсэн ч хангалттай биш хэвээр байна. 2022 оны судалгаагаар 47.7% нь жирэмслэлтээс хамгаалах ямар нэг арга хэрэглэж байсан нь сайжирсан ч бусад өндөр хөгжилтэй орнуудтай харьцуулахад энэ нь доогуур үзүүлэлт юм. (link.springer.com, 2024)

- *Жирэмсэн өсвөр насныханд үзүүлж буй дэмжлэг:* БНСУ-ын Засгийн газар "Үндэсний аз жаргалын карт" (National Happiness Card) гэх хөтөлбөрүүдээр дамжуулан өсвөр насны жирэмсэн охидод жирэмслэлттэй холбоотой эмчилгээний зардлын дэмжлэг үзүүлдэн. Гэсэн хэдий ч өсвөр насны жирэмсэн охид болон өсвөр нас ээжүүд сургуулиас завсардах, нийгмээс тусгаарлагдах зэрэг сөрөг үр дагавар гарсаар байна. (repo.kicse.re.kr, 2023)

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

Өсвөр насны охидын жирэмслэлт нь зөвхөн эрүүл мэндийн асуудал бус боловсрол, нийгэм, эдийн засаг, хүний хөгжил, хүний эрх зэрэг олон талт үр дагавар, нөлөөлөл бүхий асуудал юм. Улс орон бүр энэхүү асуудалд өөр өөрийн арга барилаар ханддаг бөгөөд тэдгээрийн үр дүн нь нийгмийн уламжлал, үнэт зүйлс, боловсролын тогтолцоо, нийгмийн хамгааллын бодлогын хэрэгжилтээс хамаардаг.

Финланд Улс: Өсвөр насны охидын жирэмслэлтийг бууруулах бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлж байгаа орнуудын нэг юм. Энэхүү амжилтын үндэс нь боловсролын тогтолцоо, нийгмийн халамж, эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмжтэй хослол дээр суурилсан байдаг. Нөхөн үржихүйн боловсролыг багаас нь системтэй заадаг, жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслүүдийг олдоц хүртээмжтэй болгосон, сургуулийн нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчид нь илүү нээлттэй, сурагч бүрд хүрч ажиллаж чаддаг, өсвөр насныханд зориулсан тусгай төвүүдийг байгуулсан зэрэг нь эерэг өөрчлөлт авчирсан. Жишээлбэл, зарим бүс нутагт (Турку, Тампере) 15 наснаас дээш бүх хүмүүст жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгслийг үнэ төлбөргүй олгодог болсон, бүх сургуульд эрүүл мэндийн үйлчилгээ нэвтрүүлж, өсвөр насныханд зориулсан клиникүүд байгуулан, тэдэнд гэр бүл төлөвлөлтийн зөвлөгөө өгдөг болсон зэрэг нь үр дүнтэй сайн арга хэмжээ болсон.

Их Британи: 1999 оноос “Өсвөр насны жирэмслэлтийг бууруулах стратеги” (Teenage Pregnancy Strategy) хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлсэн. Энэ хөтөлбөр нь олон яам, агентлаг, орон нутгийн захиргаа, ерөнхий боловсролын сургууль, эрүүл мэндийн байгууллагуудын хамтын ажиллагаанд суурилсан бөгөөд өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшнийг 10 гаруй жилийн хугацаанд 50 хувиар бууруулсан үр дүн гаргасан байна. Хөтөлбөрийн хүрээнд өсвөр насныханд чиглэсэн мэдээллийн кампанит ажил, зөвлөгөө дэмжлэгийн төвүүд, гэр бүл төлөвлөлтийн хичээл, эцэг эхчүүдийг оролцуулсан сургалт зэргийг өргөн хүрээтэй зохион байгуулжээ. Нэгдсэн, салбар дамнасан бодлого нь тогтвортой үр дүнд хүргэдэг ба стратегийн удирдлага, мониторинг, санхүүжилт тогтвортой байх нь амжилтын үндэс болдог байна.

АНУ: Өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн түвшин 15–18 орчим байгаа нь ерөнхийдөө буурч буй хандлага мөн боловч зарим мужид энэ үзүүлэлт өндөр хэвээр байна. Учир нь АНУ-д хүүхэд хамгааллын тогтолцоо нь төвлөрсөн бус, муж бүрийн боловсролын бодлого, эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмж харилцан адилгүй учраас нэгдсэн бодлого хэрэгжих боломж дутмаг байгаатай холбоотой юм.

БНСУ: Тус улс өсвөр насны охидын жирэмслэлтийн эсрэг зарим арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, ерөнхий боловсролын сургуулиудад нөхөн үржихүйн хичээлийг 1984 оноос зааж эхэлсэн ба 2007 онд Эрүүл мэндийн тухай хуулийг шинэчилж, бүх сургуульд жил бүр хамгийн багадаа 15 цагийн нөхөн үржихүйн боловсрол үзүүлэхийг зорьсон. Гэвч сургалтын агуулга нь ихэвчлэн биологид төвлөрдөг тул жирэмслэлтээс хамгаалах хэрэгсэл, харилцан зөвшөөрөл (consent), хүйсийн тэгш байдал зэрэг орчин үеийн агуулгууд хангалтгүй байдаг. 2022 оны судалгаагаар, өсвөр насныхны 47.7% нь жирэмслэлтээс хамгаалах ямар нэг арга хэрэглэж байсан нь урьд өмнөсөө сайжирсан өөрчлөлт хэдий ч бусад өндөр хөгжилтэй орнуудтай харьцуулахад энэ нь доогуур үзүүлэлт юм.

Энэ мэтчилэн нийгмийн уламжлалт соёл, хандлага нь өсвөр насны охидын жирэмслэлтийг таатай хүлээж авдаггүй ба боловсролын агуулга, хамгаалах хэрэгслийн

хүртээмж, нийгмийн хандлага зэрэг олон хүчин зүйлээс шалтгаалан өндөр хөгжилтэй орнуудтай харьцуулахад үр дүн нь харьцангуй хязгаарлагдмал хэвээр байна.

Энэ бүгдээс харахад өсвөр насны охидын жирэмслэлтийг бууруулахын тулд гагцхүү тоон үзүүлэлтэд анхаарах бус эрүүл мэнд, нөхөн үржихүйн боловсрол, эрүүл мэндийн болон нийгмийн халамжийн хүртээмжтэй үйлчилгээ, олон нийтийн сэтгэлгээ хандлага зэргийг хамарсан салбар дундын нэгдмэл цогц бодлого, зорилтыг системтэйгээр, холбогдох байгууллагуудын олон талт хамтын ажиллагааны үндсэн дээр хэрэгжүүлснээр сая нийгмийн өмнө тулгамдаж буй энэхүү асуудлыг шийдвэрлэж боломжтой ажээ.

HOM 3YŦ

- Apollo Hospitals. (2025, February 18). *All you should know about antenatal care*. <https://www.apollohospitals.com/mn/health-library/all-you-should-know-about-antenatal-care>
- Congress.gov. (2024, August 22). *IF10877 report (Congress CRS external product)*. https://www.congress.gov/crs_external_products/IF/PDF/IF10877/IF10877.6.pdf
- Elflein, J. (2025, March 21). *Birth rate among U.S. teenagers aged 15–19 years from 1991*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/259518/birth-rate-among-us-teenagers/>
- Finlex. (2012, January). *Foreign-language translation of Finnish statutes* (PDF). <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/115674/mainPdf/main.pdf>
- Hadley, A. (2016). Implementing the United Kingdom’s ten-year teenage pregnancy strategy for England (1999–2010): How was this done and what did it achieve?
- InfoFinland. (2025). *Abortion*. <https://www.infofinland.fi/en/health/abortion>
- Korea JoongAng Daily. (2023, June 24). *Why: Sex education Nadaum*. <https://koreajoongangdaily.joins.com/2023/06/24/why/why-sex-education-nadaum/20230624070009147.html>
- Korea JoongAng Daily. (2024, January 6). *The art of premium postpartum care at Korea’s sanhujoriwon*. <https://koreajoongangdaily.joins.com/news/2024-01-06/why/WHY-The-art-of-premium-postpartum-care-at-Koreas-sanhujoriwon/1951252>
- Korea Times. (2010, September 22). *Teen moms' rights to study will be protected*. <https://www.koreatimes.co.kr/southkorea/20100926/teen-moms-rights-to-study-will-be-protected>
- KUMFA. (2012). *Special Adoption Act [Effective on 5 August 2012]*. <https://kumfa.or.kr/wp-content/uploads/2022/08/2012-Special-Adoption-Act-english.pdf>
- Lastensuojelu.info. (2022). *Maternity and child health clinics*. <https://www.lastensuojelu.info/en/support-for-everyday-life/maternity-and-child-health-clinics/>
- Lastensuojelu.info. (2022). *Parenthood and relationship: Child custody*. <https://www.lastensuojelu.info/en/parenthood-and-relationship/child-custody/>
- Lee, S. (2024). Enhancing postpartum recovery: Insights from South Korean postpartum care centers. *Journal of Student Research*, 13(3).
- MHMTTeen.org. (2022). *Mothers helping mothers Inc – Empowering teen mothers and their children*. <https://mhmtteen.org>
- National Children's Alliance. (2025). *Homepage*. <https://www.nationalchildrensalliance.org/>
- Newsweek. (2024, September 10). *Sex education mandates in the U.S. by state*. <https://www.newsweek.com/sex-education-united-states-mandate-map-1951526>
- Nuffield Trust. (2025). *Teenage pregnancy*. <https://www.nuffieldtrust.org.uk/resource/teenage-pregnancy>
- Optimist Daily. (2024, June 20). *Finland’s free contraception initiative reduces teen abortions by 66%*. <https://www.optimistdaily.com/2024/06/finlands-free-contraception-initiative-reduces-teen-abortions-by-66/>
- OPa.HHS.gov. (2020). *Teen Pregnancy Prevention Program*. <https://opa.hhs.gov/grant-programs/teen-pregnancy-prevention-program>

- Pohde.fi. (2024, May 7). *Information on prenatal screening tests in pregnancy*. <https://pohde.fi/wp-content/uploads/2023/10/Information-on-prenatal-screening-tests-in-pregnancy-Pohde.pdf>
- Power to Decide. (2025, March). *Medicaid postpartum coverage tracker*. https://powertodecide.org/sites/default/files/2025-03/Medicaid%20Postpartum%20Coverage_Factsheet.pdf
- Statista. (2025, March 21). *Birth rate among U.S. teenagers aged 15–19 years from 1991*. <https://www.statista.com/statistics/259518/birth-rate-among-us-teenagers/>
- TTB.mn. (2024). 72. <https://www.ttb.mn/72>
- U.S. Department of Health and Human Services – ACF. (2020). *Adolescent pregnancy prevention programs*. <https://acf.gov/fysb/programs/adolescent-pregnancy-prevention>
- Zuuny Medee. (2023, July 24). АНУ-д олон улсын түвшинд хүүхэд үрчлэх явцын хүрээнд хүүхдийн эрх зөрчигддөг. *Зууны мэдээ сонин*. <https://www.zms.mn/a/94766>
-